

СУББОТІН В. М. — директор
ДП «Головний навчально-методичний
центр Держпраці»

ШЕВЧУК Л. В. — викладач охорони
праці навчально-курсового
комбінату «Професіонал-Фаст»

СЕМЧУК Р. І. — начальник Головного
управління Держпраці у Київській
області

КОНОНОВА І. Г. — старший науковий
співробітник ДУ «Інститут медицини
праці НМАН України», канд. мед. наук

ПАПІРОВИЙ Ю. М. — голова
Всеукраїнської громадської
організації «Громадський комітет
транспортної безпеки»

РОЖКОВ А. П. — експерт із питань
пожежної та техногенної безпеки

КОНОВАЛОВА В. П. — шеф-редактор
Expertus Охорона праці

ЕКСПЕРТНА РАДА

ДАКАЛ Н. Д. — завідувач сектору
з питань охорони праці
Шевченківської районної в м. Києві
державної адміністрації

СТАДНЮК Н. А. — заступник директора
ДП «Головний навчально-методичний
центр Держпраці»

ТОЛСТЕНКО А. Е. — начальник зміни
оперативно-координаційного
центру ГУ ДСНС України
у м. Києві, полковник служби
цивільного захисту

ЧЕРНЕТЕНКО О. А. — експерт із питань
охорони праці

ДОВІДНИК СПЕЦІАЛІСТА З ОХОРОНИ ПРАЦІ

№ 08
серпень
2022

...А ми тую червону калину підіймемо!

Вітаю, колеги!

Як ви? Сподіваюся, що здорові та в безпеці.

Із дитячого майданчика в моє відчинене вікно залітає:

А ми тую червону калину підіймемоооо,
А ми нашу славу Україну, гей-гей, розвеселимо!

Діти 4—6 років співають дзвінко, натхненно, до сліз зворушливо. У містах і селищах, звідки наші славні ЗСУ відігнали ворога, дітей помітно побільшало. Українці, які в перші тижні війни виїхали за кордон, повертаються в рідні домівки. Діти радіють зустрічі з батьками, бабусями-дідусями, гладять, цілують свої домашні іграшки, обнімаються з друзями. Грають у дворах, сміються, сперечаються, бігають, співають. Вони надихають нас боротися, не опускати рук, працювати та наближати Перемогу.

Ми опрацювали для вас у серпневому номері Довідника найбільш актуальні теми. Наприклад, будьте в курсі, що в Україні скасували мораторій на перевірки. Поки йдеться про перевірки трудового законодавства. Але на черзі може бути й інспектування стану охорони праці. Тож ліпше завчасно виправити порушення, актуалізувати документи, запровадити новації. Зокрема, щодо вимог нового антикорупційного закону. Зі статті «Нові заборони та штрафи за куріння в громадських місцях» дізнаєтеся, яких «бездимних» норм зобов'язані дотримувати роботодавці та які штрафи загрожують порушникам.

Ви завжди з цікавістю ознайомлюєтеся з досвідом своїх колег. Отже, є нагода скористатися практичними порадами, як правомірно діяти, якщо на підприємстві затягнулося розслідування нещасного випадку. Ще одна колега поділилася наробками, як провести службове розслідування порушень вимог безпеки.

Ви запитували — ми розкажемо, що покласти в аптечку на випадок надзвичайної ситуації. Вона може знадобитися будь-коли й будь-де: вдома, у транспорті, на вулиці, у сховищі тощо. Обов'язково розкажіть колегам, чим укомплектувати аптечку першої допомоги.

І ще багато іншої корисної інформації чекає на вас у серпневому номері Довідника.

Безпечної вам роботи!

Валентина КОНОВАЛОВА,
шеф-редактор Expertus Охорона праці

нове у законодавстві

4 Уряд затвердив порядок перевірки об'єктів критичної інфраструктури

4 Психіатричні огляди працівників — за новим порядком

5 ВРУ запровадила новий вид трудового договору

6 Парламент спростив умови трудових відносин

Олександр Пількевич

7 Нові заборони та штрафи за куріння в громадських місцях

Курити будь-які тютюнові й нікотинові вироби в громадських місцях — зась. Таку заборону встановлює новий антитютюновий закон. У статті роз'яснимо, про які громадські місця йдеться, яких «бездимних» норм зобов'язані дотримувати роботодавці та які штрафи загрожують порушникам

10 Що й де заборонено курити Шпалгалка

Олена Петровська

11 Законодавство про трудові відносини в умовах війни: сім новацій

Організуйте роботу відповідно до змін у законодавстві про працю, які запровадили на час воєнного стану

офіційні роз'яснення

14 Держпраці відновлює перевірки

14 Видача ЗІЗ для комунальників

15 Чи може сумісник працювати на держпідприємстві понад чотири години

створюємо безпечні умови праці

Володимир Шапінський

16 Ручний немеханізований інструмент: як експлуатувати та обліковувати

Завдяки статті зможете правильно вибрати види ручного немеханізованого інструменту та знатимете, яких вимог безпеки дотримувати під час його експлуатації. Також зможете належно проводити технічний огляд і обліковувати такий інструмент

розслідуємо нещасні випадки

Василь Коробко

23 Розслідування нещасного випадку затягнулося: причини та поради, як продовжити строк

У статті спеціаліст із охорони праці одного з ТОВ поділився досвідом, як своєчасно організувати розслідування нещасного випадку та як правомірно діяти, якщо розслідування все ж затягнулося. Скористайтеся порадами вашого колеги, які допоможуть не порушити законодавства й не наразитися на неприємності від органів контролю

Олександра Королькова

27 Службове розслідування порушень вимог безпеки: як проводити та які документи оформити

Отримаєте зразки наказів про проведення та результати службового розслідування, акта, плану превентивних заходів і переліку матеріалів розслідування.

Знатимете, для чого й коли проводити службове розслідування, кого занести до складу комісії та які завдання вона має виконувати

Матеріали зі статей із такою позначкою безплатно скачайте в е-журнали (за потреби отримайте демодоступ)

організовуємо цивільний захист

- 35 Анжела Мартинюк
Як організувати цивільний захист у ЗОЗ в умовах воєнного стану
Підкажемо, як організувати заходи цивільного захисту в закладі охорони здоров'я та хто за них відповідає. Скористайтеся покроковою інструкцією, щоб підготуватися до надзвичайної ситуації, та складіть наказ про організацію цивільного захисту
- 40 Програма вступного інструктажу з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях

дотримуємо пожежної безпеки

- 44 Світлана Трошина
Як установити протипожежний режим на автозаправних станціях
Поради:
 - призначте відповідальних за пожежну безпеку
 - визначте вимоги до посадових осіб та працівників
 - розробіть і вивісьте на видних місцях інструкції
 - проводьте працівникам навчання та протипожежні інструктажі
- 48 Світлана Трошина
Як забезпечити пожежну безпеку на автозаправних станціях
У статті експерт роз'яснила, як утримувати територію та приміщення автозаправних станцій, експлуатувати резервуари з паливом та заправляти транспортні засоби. Також підказала, якими первинними засобами пожежогасіння забезпечити АЗС

піклуємося про здоров'я працівників

- 56 **Що покласти в аптечку на випадок надзвичайної ситуації**
Тримайте рекомендації МОЗ, яким має бути вміст набору для першої допомоги в умовах надзвичайної ситуації та як користуватися ним

працюємо з документами

- 59 Інструкція з охорони праці для машиніста зернозбирального комбайна

запитання — відповідь

- 68 Чи оформлювати новий дозвіл, якщо підприємство змінило назву
- 69 Які дозвільні документи оформити на експлуатацію конвеєра для зернових культур
- 69 Чи підлягає службовий автомобіль обов'язковому техконтролю
- 70 Чи можна продовжити відпустку, під час якої працівник проходив медогляд

Уряд затвердив порядок перевірки об'єктів критичної інфраструктури

Кабмін постановою від 22.07.2022 № 821 затвердив Порядок проведення моніторингу рівня безпеки об'єктів критичної інфраструктури, який розробило Мінекономіки.

Йдеться про об'єкти енергозабезпечення, водопостачання, медицини, транспорту, оборони, хімічної промисловості та інших сфер, порушення роботи яких призводить до загроз національній безпеці та може завдати шкоди життєво важливим національним інтересам.

Порядок напрацьований на вимогу Закону України «Про критичну інфраструктуру» від 16.11.2021 № 1882-IX і містить алгоритм дій:

1. Моніторинг проводитимуть **раз на три роки** секторальні та функціональні органи у сфері захисту критичної інфраструктури.

2. Оцінка стану захищеності враховуватиме специфіку функціонування об'єкта.

3. За результатом моніторингу складатимуть акт, де вкажуть одну з трьох оцінок захищеності: «забезпечує», «обмежено забезпечує», «не забезпечує».

4. Обов'язково надаватимуть пропозиції про вдосконалення системи захисту об'єкта.

5. Оператор критичної інфраструктури (юрособа або ФОП, що управляє об'єктом) отримає акт перевірки й зобов'язаний вжити заходів, щоб усунути виявлені недоліки та порушення.

Держава стежитиме за станом критичної інфраструктури й матиме механізми впливу для того, щоб гарантувати її безперебійну роботу.

Під час війни та в період післявоєнної відбудови ефективний контроль за критичною інфраструктурою дасть змогу уникнути надзвичайних ситуацій і забезпечити українців ресурсами та послугами, які вона генерує.

Джерело: Урядовий портал (kmu.gov.ua).

Психіатричні огляди працівників — за новим порядком

29 червня 2022 року набрав чинності Порядок проведення попередніх, періодичних та позачергових психіатричних оглядів, у тому числі на предмет вживання психоактивних речовин, затверджений наказом МОЗ від 18.04.2022 № 651 (далі — Порядок № 651).

Попередній, періодичний та позачерговий психіатричні огляди, зокрема на предмет вживання психоактивних речовин, проводить:

- лікар-психіатр у закладі з надання психіатричної допомоги будь-якої організаційно-правової форми;
- фізична особа-підприємець.

Умова — вони мають ліцензію на медпрактику й забезпечують на її підставі медичне обслуговування населення, безпосередньо пов'язане з наданням психіатричної допомоги (п. 2 Порядку № 651).

Із 1 червня 2022 року **втратили чинність** попередні порядки проведення обов'язкових психіатричних і наркологічних оглядів, затверджені постановами КМУ:

- «Про обов'язковий профілактичний наркологічний огляд і порядок його проведення» від 06.11.1997 № 1238;
- «Про затвердження Порядку проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів і переліку медичних психіатричних протипоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи, яка провадить цю діяльність, або оточуючих» від 27.09.2000 № 1465.

Підстава — постанова КМУ «Про затвердження переліку медичних психіатричних про-

типоказань щодо виконання окремих видів діяльності (робіт, професій, служби), що можуть становити безпосередню небезпеку для особи або оточуючих» від 10.05.2022 № 577 (далі — Перелік № 577).

Також втратили чинність:

1. Перелік професій та видів діяльності, для яких є обов'язковим первинний і періодичний профілактичний наркологічний огляд. Натомість працівники мають проходити психіатричні профогляди, якщо їхні професії або роботи вказані в Переліку № 577.

2. Інструкція про проведення обов'язкових попередніх та періодичних психіатричних оглядів, затверджена наказом МОЗ від 17.01.2002 № 12, і затверджена форма Медичної довідки про його проходження.

Джерело: МОЗ (moz.gov.ua).

ВРУ запровадила новий вид трудового договору

Верховна Рада України 18 липня 2022 року ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання деяких нестандартних форм зайнятості» (законопроект № 5161).

Документ вводить новий вид трудового договору — **з нефіксованим робочим часом**. Умови такого договору:

- конкретний час виконання роботи не встановлюється;
- працівник виконуватиме таку роботу «за викликом» роботодавця;
- роботодавець не гарантуватиме постійну роботу для працівника.

Роботодавець самостійно визначатиме необхідність і час залучення працівника до роботи, обсяг роботи та погоджуватиме з працівником режим роботи й тривалість робочого часу. При цьому роботодавець повинен дотримувати вимог законодавства щодо тривалості робочого часу та часу відпочинку.

Типову форму трудового договору з нефіксованим робочим часом має затвердити Мінекономіки.

Основна інформація, яку має містити трудовий договір із нефіксованим робочим часом:

- **спосіб і мінімальний строк** повідомлення працівника про початок виконання роботи, який має бути достатнім, щоб працівник своєчасно почав виконувати свої обов'язки;
- **спосіб і максимальний строк** повідомлення від працівника про готовність розпочати роботу або про відмову її виконувати;
- **інтервали**, під час яких від працівника можуть вимагати працювати (базові години та дні).

Кількість базових годин не може перевищувати **40 годин на тиждень**, а кількість базових днів — **6 днів на тиждень**.

Працівник матиме право **відмовитися виконувати роботу**, якщо:

- роботодавець вимагатиме виконувати роботу поза межами базових днів і годин;
- отримав повідомлення про наявність роботи з порушенням мінімальних строків, визначених трудовим договором.

Виконання роботи на умовах нефіксованого робочого часу не передбачатиме будь-яких обмежень обсягу трудових прав працівників.

Кількість трудових договорів із нефіксованим робочим часом в одного роботодавця **обмежена**. Вона не може перевищувати 10% загальної кількості трудових договорів. Юридичні особи та ФОПи, які використовують працю менше ніж 10 працівників, зможуть укладати не більше ніж один трудовий договір із нефіксованим робочим часом.

Джерело: ВРУ (rada.gov.ua).

Парламент спростив умови трудових відносин

Верховна Рада України 19 липня 2022 року ухвалила Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» (законопроект № 5371).

Закон визначає особливості регулювання трудових відносин:

- на підприємствах із середньою кількістю працівників за звітний період (календарний рік) не більше ніж 250 осіб;
- між роботодавцем і працівником, розмір зарплати якого за місяць становить понад вісім розмірів мінімальної зарплати.

Спрощений режим застосовуватимуть на добровільних засадах у відносинах між працівниками та роботодавцями, які мають право використовувати його.

Умови трудового договору при спрощеному режимі переважно будуть на договірних засадах. Трудовий договір буде основним засобом регулювання трудових відносин працівників і роботодавців (власників приватних підприємств).

Кодекс законів про працю України (КЗпП) заборонятиме примушувати працівника укладати трудовий договір, який містить умови, щодо яких

працівник і роботодавець не досягли взаємної згоди.

Вимоги щодо ведення документації, прийняття локальних нормативних актів і організаційно-розпорядчої документації, зокрема й щодо режиму робочого часу та часу відпочинку, відпусток, а також інших документів із питань, що врегульовані трудовим договором, **не поширюватимуться** на роботодавців, які застосовують спрощений режим.

Роботодавець зобов'язаний буде вести облік трудової діяльності працівника в електронній формі, подавати звітність стосовно персоналу до державних органів.

Закон визначає:

- істотні умови трудового договору;
- умови надання відпусток працівникам;
- порядок залучення працівників до надурочних робіт;
- компенсацію при звільненні працівника з ініціативи роботодавця, з підстав, не передбачених КЗпП.

Спрощений порядок регулювання трудових відносин у сфері малого й середнього підприємництва **діятиме лише на період воєнного стану**.

Джерело: ВРУ (rada.gov.ua).

Підготувала редакція журналу
«Довідник спеціаліста з охорони праці»

Курити будь-які тютюнові й нікотинові вироби в громадських місцях — зась. Таку заборону встановлює новий антитютюновий закон. У статті роз'яснимо, про які громадські місця йдеться, яких «бездимних» норм зобов'язані дотримувати роботодавці та які штрафи загрожують порушникам

Олександр Пількевич,
експерт із питань пожежної
безпеки та охорони праці,
адвокат, Київ

Нові заборони та штрафи за куріння в громадських місцях

11 липня 2022 року набули чинності норми щодо заборони курити в громадських місцях. Їх установлює Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо охорони здоров'я населення від шкідливого впливу тютюну» від 16.12.2021 № 1978-IX (далі — Закон № 1978). Розглянемо ці норми детальніше.

Що й де заборонено курити

Закон № 1978 прирівняв електронні пристрої для нагрівання тютюну до звичайних сигарет і заборонив курити їх у громадських місцях. Заборона стосується також кальянів, трав'яних виробів для куріння та електронних сигарет.

Громадські місця, де заборонено курити:

- заклади охорони здоров'я;
- спортивні й фізкультурно-оздоровчі споруди та заклади фізичної культури й спорту;
- навчальні заклади;
- заклади ресторанного господарства;
- об'єкти культурного призначення;
- приміщення органів державної влади, інших державних установ, органів місцевого самоврядування;
- підприємства, установи та організації усіх форм власності;
- готелі, гуртожитки та аналогічні засоби розміщення громадян;
- дитячі майданчики;
- аеропорти, окрім спеціально відведених для цього місць;
- вокзали та станції;
- зупинки громадського транспорту;
- транспорт загального користування, що використовують для перевезення пасажирів, зокрема таксі;

- ліфти й таксофони;
- підземні переходи;
- місця загального користування в житлових будинках.

Сільські, селищні та міські ради в своїх межах **можуть додатково визначати місця**, де заборонено курити, на будь-який термін.

Стане в пригоді

Шпаргалка. Що й де заборонено курити (див. с. 10)

Що зобов'язані зробити роботодавці

Суб'єкти господарювання з переліку місць, де заборонено курити тютюнові й нікотинові вироби, повинні:

1. Проінформувати персонал про нові правила.

2. Розмістити графічний знак і текст: «Куріння, вживання, використання тютюнових виробів, електронних сигарет, пристроїв для споживання тютюнових виробів без їх згоряння, кальянів заборонено!» (рис.).

Адміністрації аеропортів можуть відводити **спеціальні місця для куріння**. У таких місцях адміністрація повинна розмістити наочну інформацію, що містить графічний знак і текст: «Місце для куріння. Куріння шкодить Вашому здоров'ю!»

3. Забрати всі попільнички та контейнери для тютюнових виробів для електричного нагрівання (ТВЕН) із закладу/приміщення.

4. Переобладнати спеціально відведені місця для куріння, наприклад на квітник чи спортивну зону. Виняток — аеропорти.

5. Забрати напис, який дозволяє споживати ТВЕНИ в приміщенні, із вхідних дверей і стін закладу.

6. Інформувати відвідувачів про заборону курити тютюнові вироби, електронні сигарети та пристрої для нагрівання тютюну. У разі порушення і відмови припинити курити — викликати поліцію.

Куріння, вживання, використання тютюнових виробів, електронних сигарет, пристроїв для споживання тютюнових виробів без їх згоряння, кальянів

ЗАБОРОНЕНО!

Графічний знак і текст про заборону куріння

Які штрафи загрожують

Розглянемо, яка відповідальність чекає на порушників антитютюнового законодавства (табл.).

Штрафи за порушення законодавства

Порушення	Розмір штрафу, грн
Куріння тютюнових виробів у громадських місцях, а також в інших місцях, визначених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради: — за перше порушення	51—170

Закінчення Таблиці

Порушення	Розмір штрафу, грн
— за повторне порушення протягом року	170—340
Продаж неповнолітнім особам тютюнових виробів, предметів, пов'язаних із їх вживанням; електронних сигарет тощо:	
— за перше порушення	1020
— за повторне порушення	10 200
Для суб'єктів господарювання і закладів харчування, якщо їхні власники розмістять попільнички чи кальяни, де зможуть курити відвідувачі	
Для ресторанного бізнесу:	
— за перше порушення	3000
— за повторне порушення протягом року	15 000
Для інших суб'єктів господарювання:	
— за перше порушення	1000
— за друге порушення упродовж року	10 000

Як діяти, якщо вас обкурюють

Куріння шкідливо впливає на здоров'я не лише активних курців, а й пасивних. За даними ВООЗ, близько 13 000 українців, які не є курцями, помирають через хвороби, спричинені вторинним тютюновим димом.

Антитютюновий Закон № 1978 захищає право кожного на бездимне середовище. Тож якщо ви не курець, а вас обкурюють:

- зверніться —
 - до курця з проханням припинити порушення, якщо безпекова ситуація дозволяє;
 - адміністрації закладу або установи;
 - поліції за номером «102»;
- складіть скаргу до Держпродспоживслужби на заклад, адміністрація якого створює умови для куріння або іншим чином порушує норми «бездимного» законодавства*;
- розмістіть наліпку про заборону куріння — наприклад, у визначеному місці під'їзду.

Сподіваємося, ті, хто курять, поважатимуть право некурців на бездимне середовище, а отже, дотримуватимуть норм антитютюнового законодавства. ■

* У заяві вкажіть повне найменування суб'єкта господарювання, його код ЄДРПОУ — ці дані можете знайти в куточку споживача, на фіскальних чеках. За можливості додайте фото-або відеодокази. Тематикою звернення виберіть «захист прав споживачів».

ЩО Й ДЕ ЗАБОРОНЕНО КУРИТИ

Заборонено курити, вживати та використовувати в громадських місцях:

- пристрої для споживання тютюнових виробів без їх згоряння
- трав'яні вироби для куріння
- тютюнові вироби
- кальяни
- електронні сигарети
- предмети, пов'язані з їх вживанням

Заборона діє на приміщення та територію:

- закладів охорони здоров'я
- спортивних і фізкультурно-оздоровчих споруд
- навчальних закладів
- закладів ресторанного господарства
- закладів культури
- органів державної влади
- готелів, гуртожитків та інших закладів для розміщення
- підприємств та установ будь-якої форми власності
- вокзалів та аеропортів
- зупинок транспорту; транспорту загального користування
- дитячих майданчиків
- ліфтів та підземних переходів
- місць загального користування в житлових будинках

Підстава — Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо охорони здоров'я населення від шкідливого впливу тютюну» від 16.12.2021 № 1978-ІХ.

нове у законодавстві

Організуйте роботу відповідно до змін у законодавстві про працю, які запровадили на час воєнного стану

Олена Петровська,
експерт із кадрових питань,
Київ

Законодавство про трудові відносини в умовах війни: сім новацій

19 липня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» від 01.07.2022 № 2352-IX (далі — Закон № 2352).

Стисло перелічимо сім основних новацій Закону № 2352.

Які зміни вніс

- 1** На час оголошення воєнного або надзвичайного стану роботодавці можуть:
 - надсилати повідомлення та вести документи з питань трудових відносин **в електронній формі** з використанням технічних засобів електронних комунікацій;
 - відправляти **електронні носії**, на яких записаний документ.
- 2** Через активні бойові дії на території України та знищення майна підприємств, установ, організацій запровадили **додаткові підстави для звільнення** працівника:
 - смерть ФОПа, який використовує найману працю, або набрання законної сили рішенням суду про визнання такої особи безвісно відсутньою чи про оголошення її померлою;
 - смерть працівника, визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим;
 - підстави, передбачені іншими законами.Роботодавець може також звільнити працівника:
 - який не з'являється на роботі понад чотири місяці та не повідомляє про причини такої відсутності;
 - якому не може забезпечувати необхідні умови праці, адже виробничі, організаційні, технічні потужності, засоби виробництва або майно роботодавця знищені внаслідок бойових дій. Таких працівників вивільнятимуть за особливою процедурою.

3

Додаткову відпустку окремим категоріям громадян та постраждалим учасникам Революції Гідності оплачуватимуть коштами підприємств, призначеними на оплату праці, або коштами фізичної особи, в якій за трудовим договором працюють працівники. У зв'язку зі збільшенням категорій осіб, які мають право на таку відпустку, її тривалість **зменшили з 14 до 7 календарних днів**. Порядок надання відпустки встановлюватиме Кабмін.

4

Скасували право працівника перевести **грошову компенсацію** за дні щорічної відпустки, що він не використав, на інше підприємство, в установу, організацію, куди переводиться.

Якщо працівник не одержав за життя грошові компенсації за дні щорічних відпусток, що він не використав, а також додаткової відпустки на дітей, їх виплачуватимуть членам сім'ї. У разі їх відсутності такі кошти увійдуть до складу спадщини.

5

Установили чітко визначений **строк виплати зарплати** за час відпустки — не пізніше ніж останній день перед початком відпустки.

6

За працівниками, яких призвали на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або прийняли на військову службу за контрактом, **не зберігатимуть щорічну основну відпустку** в період військової служби.

Також роботодавці вже **не зобов'язані зберігати середній зарбіток** за працівниками, яких увільнили від роботи на час військової служби.

7

Визначили поняття **сумісництва** та скасували на період воєнного стану окремі обмеження, передбачені законодавством у сфері запобігання корупції, щодо зайняття іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю.

Держслужбовці та посадові особи місцевого самоврядування (окрім виборних посад) зі статусом ВПО або під час простою, призупинення трудового договору, відпустки без збереження зарплати, відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку можуть укладати трудові договори/контракти або правочини у сфері підприємницької діяльності з юрособами приватного права або ФОПами, стосовно яких не здійснювали повноважень із контролю, нагляду або підготовки чи ухвалення відповідних рішень.

Що уточнив

Новий закон також усуває законодавчі невизначеності Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX (далі — Закон № 2136):

1) дію Закону № 2136 поширили на держслужбовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування та представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності в Україні;

2) конкретизували порядок установавання робочого часу та часу відпочинку, зокрема — яким категоріям працівників можна збільшити тривалість роботи впродовж тижня;

3) відновили механізм оплати праці за роботу у вихідний день;

4) уточнили порядок надання **щорічної основної відпустки**:

- частину другу статті 5 Закону України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР стосовно тривалості щорічних відпусток та додаткової відпустки працівникам на дітей під час воєнного стану **не застосовують**;
- невикористані дні щорічної основної відпустки, право на які працівник набув у попередні робочі роки, у період дії воєнного стану **не надають**;

5) уточнили порядок та умови, за яких **призупинятимуть дію трудового договору**:

- роботодавець надсилатиме наказ на погодження військово-цивільній адміністрації;
- наказ про призупинення дії трудового договору набиратиме чинності з дня, коли його погодила військово-цивільна адміністрація;
- примірну форму наказу затвердить Мінсоцполітики;

6) порядок визначення та відшкодування працівникам і роботодавцям пов'язаних із трудовими відносинами грошових сум, втрачених унаслідок збройної агресії, за рахунок держави, яка здійснює військову агресію проти України, установить КМУ.

У період дії воєнного стану Держпраці та її територіальні органи можуть провадити **позапланові заходи державного контролю** за дотриманням законодавства про працю юрособами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання та ФОПами — у частині дотримання вимог закону та виявлення неоформлених трудових відносин і припинення трудового договору. ■

Держпраці відновлює перевірки

Мораторій на перевірки Держпраці скасували. Підстава — Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин» від 01.07.2022 № 2352-IX (далі — Закон № 2352), який набув чинності 19.07.2022.

Чому органи контролю відмовилися від мораторію на перевірки підприємств? Відповідь банальна — багато підприємств скористалися мораторієм під час воєнного стану, щоб грубо порушувати трудове законодавство. Як повідомили в Держпраці, з початку війни вони зафіксували тисячі звернень працівників щодо порушення їхніх трудових прав. Найчастіше працівники скаржаться на занижену оплату праці, незаконне звільнення або призупинення дії трудового договору, примусове надання відпусток без збереження заробітної плати тощо.

Тож Закон № 2352 вніс зміни:

- до Кодексу законів про працю України (КЗпП);
- Законів України:
 - «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР;
 - «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР;
 - «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX (далі — Закон № 2136).

Відповідно до змін Держпраці **відновить позапланові перевірки** роботодавців у таких випадках:

- за заявами працівників або профспілок із питань дотримання вимог Закону № 2136, виявлення неоформлених трудових відносин та законності припинення трудових договорів;
- за наявності підстав, визначених абзацами 5, 8—10 частини першої статті 6 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 № 877-V;
- за зверненням Київської міської військової адміністрації або обласної військової адміністрації;
- у зв'язку з невиконанням суб'єктом господарювання приписів про усунення порушень вимог законодавства, виданих після 01 травня 2022 року.

Організувати роботу підприємств в умовах воєнного стану, зберегти робочі місця досить складно. Тому перевірки не стануть самоціллю органів контролю. Ба більше, якщо роботодавець виконає в установленний строк у повному обсязі припис про усунення порушень, виявлених під час позапланової перевірки, до нього **не застосовуватимуть штрафи**, передбачені в статті 265 КЗпП.

Джерело: Держпраці (dsp.gov.ua).

Видача ЗІЗ для комунальників

Управління Держпраці нагадує, що згідно з нормативно-правовими актами з охорони

праці та колективним договором роботодавець зобов'язаний забезпечити власним коштом при-

дбання, комплектування, видачу та утримання засобів індивідуального захисту (ЗІЗ).

Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам житлово-комунального господарства затверджені наказом МНС від 10.12.2012 № 1389 (далі — Норми). Вони поширюються на всіх суб'єктів господарювання, які надають послуги в житлово-комунальному господарстві, незалежно від форм власності.

Водночас щодо тих працівників житлово-комунального господарства, які виконують роботи, не зазначені в розділі II цих Норм, слід керуватися вимогами норм безоплатної видачі ЗІЗ працівникам відповідних видів економічної діяльності.

ЗІЗ можуть видавати працівникам понад передбачені норми:

- з урахуванням вимог технологічних процесів і нормативних актів із охорони праці;
- за погодженням із представниками профспілкових органів;
- за рішенням трудового колективу підприємства.

Якщо ЗІЗ передчасно зносилися не з вини працівника, роботодавець зобов'язаний замінити їх власним коштом. Якщо ж працівник самостійно придбав спецодяг, інші ЗІЗ, мийні та знешкоджувальні засоби, роботодавець зобов'язаний компенсувати всі витрати.

Колективний договір також передбачає, що роботодавець може видавати працівникам певні ЗІЗ додатково, понад установлені норми, якщо фактичні умови праці вимагають їх застосовувати.

Джерело: Управління Держпраці у Кіровоградській області (kr.dsp.gov.ua).

Чи може сумісник працювати на держпідприємстві понад чотири години

Тривалість роботи за сумісництвом **не може перевищувати** чотирьох годин на день і повного робочого дня у вихідний день. Загальна тривалість роботи за сумісництвом протягом місяця не має перевищувати половини місячної норми робочого часу. На це вказує абзац перший пункту 2 постанови КМУ «Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» від 03.04.1993 № 245 (далі — Постанова № 245).

Якщо працівників державних підприємств приймають на роботу за сумісництвом на більше ніж 0,5 ставки, — це **порушення законодавства** про працю. Воно тягне за собою відповідальність згідно зі статтею 265 Кодексу законів про працю України (КЗпП). Про це йдеться у листі Мінсоцполітики «Щодо роботи за сумісництвом працівників державних підприємств» від 05.06.2015 № 226/06/186-15. Підприємство можуть **оштрафувати** на одну мінімальну зарплату (абз. 9 ч. 2 ст. 265

КЗпП). А винну посадову особу підприємства — притягти до **адміністративної відповідальності**, штраф — від 30 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ч. 1 ст. 41 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Працівники, які працюють за сумісництвом, одержують зарплату за фактично виконану роботу (ст. 102¹ КЗпП, абз. 2 п. 2 Постанови № 245).

Із працівника, що працював на державному підприємстві понад чотири години на день, роботодавець **не має права утримати кошти** без його згоди. До того ж працівник міг не знати про обмеження тривалості роботи сумісників на державних підприємствах.

Роботодавець має знати нормативні акти з питань, що регламентують його діяльність, повинен роз'яснити ці норми працівнику, коли прийматиме його на роботу, та правильно його оформити.

Джерело: Держпраці (dsp.gov.ua).

створюємо безпечні умови праці

Завдяки статті зможете правильно вибрати види ручного немеханізованого інструменту та знатимете, яких вимог безпеки дотримувати під час його експлуатації. Також зможете належно проводити технічний огляд і обліковувати такий інструмент

Володимир Шапінський,
експерт із охорони праці, Київ

Ручний немеханізований інструмент: як експлуатувати та обліковувати

Ручний немеханізований інструмент, який працівники використовують під час різноманітних робіт, попри простоту його застосування може призвести до травм. Потенційно небезпечні засоби виробництва — інструмент ударної дії та слюсарно-монтажний з ізольованими ручками, що працівники використовують під час роботи в електроустановках. Найчастіше під час роботи з таким інструментом працівники отримують травми очей і рук. Щоб запобігти травмуванню, необхідно суворо дотримувати вимог безпеки на всіх етапах експлуатації інструменту. Яких саме — підкажемо в статті.

Які бувають види ручного інструменту

На виробництві використовують ручний немеханізований інструмент таких видів:

- **ударної дії** — молотки, кувалди, крейцмейселі, клини, зубила, кернери, клейми, бородки, стамески тощо;
- **для земляних робіт, чищення сміття, снігу** — лопати, ломи, кирки тощо;
- **шарнірний** — слюсарні лещата, струбцини, плоскогубці, круглогубці, бокорізи, кліщі, щипці, циркулі тощо;
- **монтажний** — викрутки та ключі — гайкові, торцеві, трубні, накидні, розвідні, ріжкові тощо;
- **різальний** — ножі, кусачки торцеві та бокові, ножиці, пилки ножівкові тощо;
- **різьбонарізний** — плашки, мечики, воротки для плашок і мечиків, коловороти, рейсмуси тощо;
- **для різання скла** — склорізи;

- **оздоблювальний** — кельми, валики, гладилки, ковші, розшивки, скребки, циклі, терки, шпателі тощо;
- **для роботи в електроустановках** — діелектричний інструмент: пасатижі, кусачки, викрутки, індикатори напруги тощо;
- **для різання та зачищення проводів, обжимання кабельних наконечників** — ножиці, інструмент для зняття ізоляції тощо.

Щоб убезпечити працівників під час роботи з такими інструментами, насамперед уживіть необхідних організаційних заходів. Далі з'ясуємо, яких саме.

Як організувати експлуатацію

Небезпечні чинники під час робіт із ручним немеханізованим інструментом:

- дія різального інструменту на незахищені частини тіла
- дія рухомих частинок матеріалів, що розлітаються, або рухомих частин засобів виробництва, з якими або на яких виконують роботи
- ураження електричним струмом унаслідок пошкодження прихованої електропроводки або наявності обладнання, частини якого перебувають під напругою

Суб'єкт господарювання визначає особу, відповідальну за огляд, збереження і справність ручного інструменту, зазвичай — інженерно-технічного працівника.

Працівників допускайте до роботи з ручним інструментом після відповідного інструктажу з питань охорони праці. Ручний інструмент закріпіть за працівниками для індивідуального або бригадного використання.

Оглядайте ручний інструмент безпосередньо перед застосуванням. Якщо виявили несправності, вилучіть інструмент із експлуатації.

Щоб переносити ручний слюсарно-монтажний інструмент, використовуйте сумку або інше спеціальне пристосування, а під час робіт на висоті — спеціальний жилет.

Якщо поруч із місцем, де працівники використовують ручний інструмент, зокрема зубило, є інші робочі місця або проходи, застосовуйте захисні суцільні або сітчасті перегородки висотою не менше ніж 1 м із розмірами чарунок не більше ніж 3 мм. На це вказує підпункт 2.5.2 Правил з охорони праці під час будівництва та ремонту об'єктів житлово-комунального господарства, затверджених Держжитлокомунгоспом від 01.01.1990 (НПАОП 45.2-1.02-90).

Під час зварювальних робіт такі екрани мають бути:

- висотою не менше ніж 1,8 м;
- із розміром чарунок не більше ніж 1 мм.

Підстава — пункт 1.1 глави 1 розділу VII Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС від 30.12.2014 № 1417.

Заборонено виконувати роботи за допомогою ручного інструменту з приставної драбини, оскільки ці роботи потребують упору в конструктивні елементи будівлі або споруди.

Для слюсарно-механічних ділянок загальнопромислового призначення **нормована освітленість** при загальному освітленні на горизонтальній робочій поверхні, розташованій на висоті 0,8 м від рівня підлоги, має бути не менше ніж 300 Лк, показник осліплювальності — не більше ніж 20 Лк. Таку вимогу містить пункт 22 таблиці Д2 додатка Д до ДБН В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення».

Роботи з немеханізованим ручним інструментом виконуйте в **захисних рукавицях**. Під час роботи з ударним або іншим інструментом, при роботі з яким можуть розлітатися тверді частки металу, бетону, цегли тощо, використовуйте **захисні окуляри**. Це передбачають глави 3, 6 додатка 3 до Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці, затверджених наказом Мінсоцполітики від 29.11.2018 № 1804 (НПАОП 0.00-7.17-18).

Яких вимог безпеки дотримувати

Використовуйте ручний немеханізований інструмент за призначенням і в справному стані. Яких ще вимог безпеки дотримувати під час роботи з таким інструментом — читайте далі.

Загальні вимоги

Гайкові ключі мають відповідати розмірам гайок.

Викрутку вибирайте по ширині робочої частини (лопатки), що залежить від розмірів шліца в головці шурупа або гвинта.

Напилки, викрутки, шабери, стамески, долота та інші подібні інструменти повинні мати бандажні кільця на ручках.

Кліщі забезпечують кільцями, розміри яких мають відповідати діаметрам оброблюваних заготовок. Із внутрішнього боку ручок кліщів має бути упор, що запобігає здавлюванню пальців руки.

Рукоятка лопат має бути міцно закріпленою у держаку. При цьому частина рукоятки, що виступає з держака, має бути зрізаною похило до площини лопати. Держаки лопат мають щільно, без просвіту входити в гнізда та закріплюватися заклепками або шурупами діаметром не менше ніж 4 мм.

Лопату, яку працівники використовують під час очищення снігу взимку на покритті з похилою поверхнею, забезпечте мотузковою петлею, що прикріплюється до руки працівника.

Ломи мають бути прямими з відтягнутими та загостреними кінцями.

Коли ріжете метали ручною ножівкою, стежте, щоб її полотно було надійно закріпленням та натягнутим. Ножівкове полотно влаштуйте вертикально відносно оброблюваного матеріалу.

Не використовуйте м'які породи деревини для рукояток інструменту: ялину, сосну тощо.

Заборонено подовжувати гайкові ключі, приєднуючи інший ключ або трубу, крім спеціальних монтажних ключів.

Під час робіт із ручним немеханізованим інструментом **заборонено використовувати:**

- прокладки за наявності просвіту між робочими поверхнями ключів і головками болтів або гайок;
- інструмент без ручок — напилки, викрутки, стамески, долота та інші інструменти, що мають гострі кінці для насадки ручок;
- інструмент із пошкодженням робочих частин — вибої, сколення;
- інструмент із тріщинами, скосами, сучками та гострими ребрами в місцях затискання їх рукою (на ручці).

Захищайте інструмент від забруднення, зволоження та механічних ушкоджень, коли переносите його.

Гострі частини інструмента захищайте чохлами.

Ручний немеханізований інструмент, що працівники застосовують на вибухонебезпечних об'єктах, має унеможлиблювати іскроутворення при його ударі об іскристий матеріал.

Роботи на висоті

Під час робіт на висоті вживайте заходів, щоб ручний інструмент не впав або не скотився. Наприклад, слюсарно-монтажний інструмент зберігайте в спеціальному жилеті.

Не кидайте інструмент наверх і не скидайте його вниз. Робочий інструмент і деталі подавайте на висоту тільки за допомогою мотузки та спеціальної тари, наприклад відра. Дрібні предмети слід піднімати в тарі із заповненням нижче рівня борта на 100 мм.

Інструмент ударної дії

Ручний немеханізований інструмент ударної дії працівники використовують під час слюсарно-монтажних, слюсарно-ковальських, столярно-теслярських та інших робіт, пов'язаних із обробленням матеріалів.

Осіб, які працюють із ручним ударним інструментом, забезпечте захисними окулярами або щитком для захисту очей та обличчя.

Рукоятки інструмента ударної дії виготовляють із сухої деревини або синтетичних матеріалів, що забезпечують експлуатаційну міцність і надійність у роботі. Для рукояток інструмента використовують суху деревину, вологістю до 12%, твердих порід (бук, береза), без сучків і косошарості — гвинтоподібне розташування волокон.

Рукоятки мають бути прямими, а в поперечному перерізі — овальної форми. До вільного кінця вони мають бути трохи потовщені, крім рукояток кувалд. Це потрібно для того, щоб при замахах і ударах рукоятка не вислизала з рук. У кувалд рукоятка до вільного кінця має звужуватися.

Вісь рукоятки має бути перпендикулярна подовжній осі інструменту. Інструмент на рукоятці закріплюється за допомогою клинів із зазубленої м'якої сталі.

Під час робіт із застосуванням клинів або зубил за допомогою кувалд працівники мають використовувати клинотримачі з рукояткою

завдовжки не менше ніж 0,7 м. Про це йдеться в пункті 3.2 глави 3 розділу III Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями, затверджених наказом Міненерговугілля від 19.12.2013 № 966 (НПАОП 0.00-1.71-13). Цю роботу **повинні виконувати два працівники**, які розташовуються перпендикулярно один відносно другого.

Бойки кувалд і молотків мають бути з гладкою, трохи опуклою поверхнею без вибоїв, тріщин, задирок та інших ушкоджень. Рукоятки для кувалди мають бути завдовжки до 700 мм, для молотків — 300—360 мм.

Зубила, крейцмейселі, клини, керни та інший ручний інструмент мають бути завдовжки не менше ніж 150 мм, довжина їх відтягнутої частини — 60—70 мм. Робоча та затилкова їх частини мають бути без пошкоджень, тріщин, наклепок. Кут загострення робочої частини зубила має відповідати оброблюваному матеріалу, зокрема:

- для рубання чавуну та бронзи — 70°;
- сталі середньої міцності — 60°;
- міді та латуні — 45°;
- алюмінію та цинку — 35°.

Від'єднайте електрообладнання від джерел живлення перед тим, як пробивати отвори в стінах, панелях перекриття, де може бути прихована електропроводка, а також виконувати інші роботи в разі, коли може бути пошкоджена ізоляція електрообладнання.

Роботи, під час яких можуть бути пошкоджені приховані санітарно-технічні трубопроводи, виконуйте після їх перекриття.

Під час роботи в електроустановках використовуйте ізольований або ізолюючий ручний інструмент.

Інструмент для роботи
в електроустановках

Ізольований інструмент — інструмент, в якому на металевий корпус нанесено ізоляційне покриття, щоб запобігти контакту працівника зі струмовідними частинами електроустановок і від замикання елементів із різними потенціалами.

Ізолюючий інструмент — інструмент, виготовлений з ізоляційного матеріалу, що має за необхідності металеві вставки.

Ручний інструмент з ізольованими ручками — викрутки, пасатижі, плоскогубці, кусачки тощо — з довжиною ручки менше ніж 400 мм має бути з упором для руки висотою 5 або 10 мм на ізольованому покритті. Якщо довжина ручки — понад 400 мм, упор не обов'язковий.

Монтерський ніж повинен мати мінімальну довжину ізольованої ручки 100 мм з упором для руки висотою 5 мм.

Ізоляція стрижня викрутки має закінчуватися на відстані не більше ніж 10 мм від кінця жала викрутки.

Робочий інструмент, що має два робочих кінці, наприклад гайковий ключ, має бути ізолюючим — але не ізольованим. Робочий ін-

струмент зі знімними головками має бути з блокувальним пристроєм, що унеможливує випадкове роз'єднання головки та інших частин.

Інструмент з ізолюючими ручками **не слід тримати** поза упорами в напрямку до металевих частин.

Не користуйтеся інструментом, що має відшарування, тріщини та інші ушкодження, а також ізолюючі матеріали (діелектричні чохла), які нещільно прилягають до ручок.

Спеціалізована організація раз на рік має проводити **електричне й механічне випробування** ручного ізольованого інструменту з одношаровою ізоляцією — ізолююче покриття у вигляді діелектричних чохла, ковпаків. Так скеровує підпункт 27.7.1 Правил експлуатації електрозахисних засобів, затверджених наказом Мінпраці від 05.06.2001 № 253 (НПАОП 40.1-1.07-01). Якщо верхній ізоляційний шар порушений (видозміна кольору ізоляції) — ручний інструмент із двошаровою ізоляцією необхідно замінити.

Для обліку засобів електрозахисту та даних про їх експлуатацію використовуйте журнал обліку та зберігання засобів захисту. Його форма наведена в додатку 4 до Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті, затверджених наказом Держгірпромнагляду від 27.03.2007 № 62, та додатку 1 до НПАОП 40.1-1.07-01.

Як проводити техогляд

Ручний слюсарно-монтажний і спеціальний інструмент оглядайте **щоразу перед використанням**, а також не рідше ніж **раз на 10 днів** (пп. 6.19.100 НПАОП 45.2-1.02-90).

Строки періодичного технічного огляду ручного інструменту відповідальною особою підприємства дивіться в *Таблиці*. Нормативні документи не встановлюють порядку обліку результатів такого огляду. Тому суб'єкт господарювання може вибрати його самостійно, наприклад оформити акт.

Рекомендовані строки періодичного технічного огляду ручного інструменту

Вид ручного інструменту	Періодичність техогляду
Лещата слюсарні з ручним приводом Ключі: гайкові, торцеві, трубні, накидні, розвідні, для круглих шліцевих гайок, ріжкові Знімні головки та приводні частини до ключів Молотки, викрутки діелектричні	Раз на рік
Клейма, бородки, кернери, обтискачі, зубила, крейцмейсели Кусачки торцеві та бокові; ножиці; плоскогубці комбіновані	Раз на два роки
Лещата ручні; дрилі, труборізи, трубопритискачі, струбцини, з'ємники; пилки ножівкові; щипці; плоскогубці, пасатижі, круглогубці; циркулі; воротки для круглих плашок і мечиків, коловороти, рейсмуси	Раз на три роки

Як обліковувати інструмент у складському господарстві

Для обліку засобів виробництва використовуйте журнали/книги/відомості. За результатами обліку засобам виробництва потрібно присвоїти інвентарний номер.

Порядок організації обліку засобів виробництва на підприємстві регламентує відповідна інструкція.

Форму журналу обліку засобів виробництва визначає роботодавець. Форма обліку може бути як паперовою, так і електронною.

Ручний інструмент належить до малоцінних і швидкозношуваних предметів, що використовують протягом не більше ніж одного року або нормального операційного циклу експлуатації.

Вимоги до облікових первинних документів визначає Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну від 24.05.1995 № 88.

Якою нормативною базою керуватися

Безпечну експлуатацію ручного інструменту регламентують нормативні документи:

1. Загальні вимоги:

- глава 3 розділу III Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями, затверджених наказом Міненерговугілля від 19.12.2013 № 966 (НПАОП 0.00-1.71-13);
- Правила з охорони праці під час будівництва та ремонту об'єктів житлово-комунального господарства, затверджених Держжитлокомунгоспом від 01.01.1990 (НПАОП 45.2-1.02-90).

2. Під час робіт на висоті — Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті, затверджені наказом Держгірпромнагляду від 27.03.2007 № 62.

3. Під час робіт в електроустановках:

- Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів, затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 09.01.1998 № 4;
- Правила експлуатації електрозахисних засобів, затверджені наказом Мінпраці від 05.06.2001 № 253 (НПАОП 40.1-1.07-01).

4. Для ручного слюсарно-монтажного інструменту під час робіт в електроустановках напругою до 1000 В (1,5 кВ постійного струму) — ДСТУ 3646-97 «Покриття ізоляційне слюсарно-монтажного інструменту і пристроїв, що використовуються в електроустановках до 1000 В. Загальні технічні умови».

5. Для переносного інструменту під час пожежно-рятувальних робіт — ДСТУ 4902.1:2007 «Протипожежна техніка. Інструмент для проведення пожежно-рятувальних робіт. Частина 1. Немеханізований переносний інструмент. Загальні технічні вимоги та методи випробування». ■

розслідуємо нещасні випадки

У статті спеціаліст із охорони праці одного з ТОВ поділився досвідом, як своєчасно організувати розслідування нещасного випадку та як правомірно діяти, якщо розслідування все ж затягнулося. Скористайтесь порадами вашого колеги, які допоможуть не порушити законодавства й не наразитися на неприємності від органів контролю

Василь Коробко,
начальник служби охорони
праці, Київ

Розслідування нещасного випадку затягнулося: причини та поради, як продовжити строк

Розслідувати нещасний випадок у встановлений строк вдається не завжди: ви можете не встигати зробити це з незалежних від вас причин. У такій ситуації необхідно продовжити строк розслідування відповідно до законодавства. Якщо зробити це неналежно, роботодавцю може загрожувати штраф. Як діяти, щоб не допустити цього? Поділюся з вами своїм досвідом.

Що сталося

21 березня 2022 року близько 11:00 кур'єр товариства з обмеженою відповідальністю «Краща ремонтна компанія» (далі — Товариство) С. розвозив документи на службовому автомобілі та потрапив у ДТП. На одному з перехресть службовий автомобіль зіштовхнувся з позашляховиком. Кур'єр одразу повідомив телефоном про те, що сталося, своєму безпосередньому керівнику — начальнику відділу по роботі з клієнтами В. Той повідомив про нещасний випадок генеральному директору Товариства О. та мені, начальнику служби охорони праці.

На місце події прибули працівники Державтоінспекції МВС та бригада екстреної (швидкої) медичної допомоги. Швидка доставила кур'єра до лікарні.

Як своєчасно організувати розслідування

Інформацію про нещасний випадок я невідкладно телефоном повідомив:

- територіальному органу Держпраці за місцем нещасного випадку;

- робочому органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування за місцем нещасного випадку (далі — робочий орган Фонду);
- керівнику первинної організації профспілки.

Підстава — абзац третій пункту 8 Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого постановою КМУ від 17.04.2019 № 337 (далі — Порядок № 337).

Начальник відділу по роботі з клієнтами В. зателефонував до лікарні, куди доставили потерпілого, та дізнався, що попередній діагноз у С. — забиття грудної клітки. Оскільки усна інформація не є офіційною, я підготував письмовий запит про тяжкість травми за підписом генерального директора В. особисто відвіз цей запит до лікарні.

Щоб знати, яке розслідування проводити — звичайне або спеціальне, — необхідно з'ясувати, чи належить травма до категорії тяжких. Тому важливо якнайшвидше отримати висновок про ступінь тяжкості травми (далі — висновок).

Порада. У листі вкажіть електронну адресу, на яку необхідно надіслати скановану копію висновку, щоб оперативно отримати важливу інформацію. Оригінал висновку заберіть особисто або направте до лікарні відповідальну посадову особу. Якщо лікарня надішле вам висновок поштою, ви можете його отримати тільки через два-три дні.

Скановану копію висновку ми отримали досить швидко. У документі зазначили діагноз — забиття грудної клітки, та що травма не належить до тяжких. Також у цьому висновку вказали про відсутність в організмі потерпілого алкоголю. Усе це означало, що розслідування проводитиме комісія Товариства (п. 12 Порядку № 337).

Я підготував наказ про створення комісії з розслідування нещасного випадку в складі:

- голови комісії — начальника служби охорони праці;
- членів комісії:
 - представника робочого органу Фонду;
 - керівника служби соціального розвитку, структурного підрозділу Товариства, працівником якого є потерпілий;
 - голови профспілкового комітету Товариства.

Порада. Залучайте до розслідування керівника структурного підрозділу, працівником якого є потерпілий, щоб він:

- був «ближче до охорони праці»;
- розумівся на практичних питаннях щодо розслідувань нещасних випадків;
- дивився в очі потерпілому або членам його сім'ї — особливо, коли травми тяжкі або нещасний випадок зі смертельним наслідком.

Хоч ми зробили все вчасно, але з незалежних від нас причин розслідування нещасного випадку з С. затягнулося.

Чому розслідування затягнулося

Члени комісії виїхали на місце ДТП, щоб оглянути його. Звичайно, обстановка на місці події змінилася. Тому я, як голова комісії, направив запит до поліції з проханням надати завірені копії матеріалів щодо цієї ДТП, а саме:

- схему ДТП;
- копії протоколів огляду місця ДТП;
- копії протоколів огляду технічного стану транспортних засобів;
- копії протоколів допиту свідків та учасників ДТП.

У запиті як обставину, за якої нещасний випадок визнають пов'язаним із виробництвом, вказав:

перебування потерпілого в транспортному засобі або на його стоянці, на території вахтового селища, зокрема під час змінного відпочинку, якщо нещасний випадок пов'язаний із виконанням потерпілим трудових обов'язків або з впливом на нього шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу (пп. 11 п. 52 Порядку № 337).

Через декілька днів комісія отримала від поліції відповідь на свій запит. У ній, зокрема, зазначили, що копії документів із кримінального провадження надсилають заявнику, потерпілому та прокурору (ч. 6 ст. 284 Кримінального процесуального кодексу України; КПК). Позаяк комісія з розслідування **не є стороною в кримінальному провадженні**, немає законних підстав, щоб надати їй інформацію щодо досудового слідства та рішення суду.

Натомість пункт 43 Порядку № 337 вказує, що заклади судово-медичної експертизи, експертно-технічні центри, органи досудового розслідування, інші органи та установи на запит роботодавця, голови комісії/спецкомісії, потерпілого/членів його сім'ї чи уповноваженої ними особи **повинні безплатно надавати** в найкоротший строк матеріали та висновки щодо нещасного випадку.

Отже, вимоги частини шостої статті 284 КПК і пункту 43 Порядку № 337 **суперечать одна одній**.

Проте ми розв'язали це питання, звернувшись до прокуратури з проханням дозволити відділенню поліції надати матеріали та висновки щодо цього нещасного випадку. І вже з дозволу прокуратури, після рішення суду ми отримали всі необхідні документи. А поки ми чекали на відповідь поліції, строк розслідування довелося продовжити. Як це було — далі.

Як продовжити строк і завершити розслідування

Розслідування нещасного випадку комісія підприємства має проводити **протягом п'яти робочих днів** із дня, коли її створили (п. 30 По-

рядку № 337). З огляду на цю вимогу в нас виникла потреба продовжити розслідування, доки ми не отримаємо відповіді від поліції.

Я звернувся до начальника територіального управління Держпраці у Київській області, щоб продовжити строк розслідування нещасного випадку з кур'єром Товариства С., доки ми не отримаємо необхідних документів від поліції (п. 30 Порядку № 337).

Порада. Наступне засідання комісії проведіть наступного робочого дня після того, як отримали відповідь від поліції.

Потерпілого С. поінформували про причини продовження строку розслідування.

На наступний робочий день після того, як отримали документи від поліції, ми провели засідання, на якому:

1. Ознайомилися з відповіддю поліції, що надійшла на поданий запит.
2. Визначили вид події та причини, що призвели до нещасного випадку, відповідно до Класифікатора згідно з додатком 9 до Порядку № 337.
3. Визначили, чи пов'язаний нещасний випадок із виробництвом.
4. Установили осіб, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів із охорони праці.
5. Розробили заходи, щоб запобігти подібним нещасним випадкам.
6. Склали акт за формою Н-1 на потерпілого в кількості, визначеній рішенням комісії.

Порада. Щоб убезпечити членів комісії з розслідування нещасного випадку від небезпек, пов'язаних із війною, рекомендую за можливості проводити засідання комісії дистанційно, зокрема за допомогою мобільного додатка Zoom.

Отже, на підставі пункту 33 та підпункту 11 пункту 52 Порядку № 337 комісія з розслідування дійшла висновку, що нещасний випадок із кур'єром С. **пов'язаний із виробництвом**. Тож за результатами розслідування склали акт за формою Н-1/П.

Члени комісії зустрілися з потерпілим, щоб роз'яснити йому питання, які виникли внаслідок нещасного випадку, та поінформувати про хід розслідування.

Після того як затвердили акти за формою Н-1/П і склали матеріали розслідування, їх надіслали органам та установам відповідно до пункту 47 Порядку № 337.

Дані про нещасний випадок внесли до журналу реєстрації осіб, що потерпіли від нещасних випадків (гострих професійних захворювань (отруєнь) на виробництві. Його форма — у додатку 26 до Порядку № 337. ■

розслідуємо нещасні випадки

ОТРИМАЄТЕ

зразки наказів про проведення та результати службового розслідування, акта, плану превентивних заходів і переліку матеріалів розслідування

ЗНАТИМЕТЕ

для чого й коли проводити службове розслідування, кого занести до складу комісії та які завдання вона має виконувати

Олександра Королькова,
інженер із охорони праці,
Київ

Службове розслідування порушень вимог безпеки: як проводити та які документи оформити

Якщо порушення вимог безпеки на виробництві спричинило негативні наслідки, наприклад матеріальні збитки, та/або потенційно могло призвести до травмування працівника, роботодавець може ініціювати службове розслідування цього інциденту.

Мета службового розслідування — установити причини інциденту, осіб, які його допустили; розробити заходи, щоб запобігти подібним випадкам у майбутньому.

Чинне законодавство не встановлює, як проводити службове розслідування порушень вимог безпеки. Тож тримайте практичний кейс від вашої колеги — інженера з охорони праці одного з підприємств у будівельній галузі. Автор поділилася досвідом, як проводити службове розслідування на прикладі порушень вимог безпеки під час робіт на висоті на об'єктах будівництва.

Нормативне регулювання

Як ми вже вказали вище, законодавство не встановлює чіткого алгоритму, як проводити службове розслідування. Про послідовність, зміст такого розслідування можемо дізнатися з Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та осіб, які для цілей Закону України «Про запобігання корупції» прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, затвердженого постановою КМУ від 13.06.2000 № 950.

Склад комісії

Після того як керівник підприємства ухвалив рішення про проведення службового розслідування, він призначає комісію, склад якої зазначає у відповідному наказі (див. *Додаток 1*). Зазвичай таку комісію очолює головний інженер або один із технічних заступників керівника. Членами комісії можуть бути:

- керівник структурного підрозділу, в якому виявили порушення вимог безпеки;
- спеціаліст із охорони праці підприємства;
- член профспілки, а якщо її немає — уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці.

Завдання комісії

Комісія зі службового розслідування:

- визначає причетних до інциденту осіб;
- збирає письмові пояснення від таких осіб;
- аналізує локальні — інструкції з охорони праці, проєкт виконання робіт на об'єкті будівництва, посадові й робочі інструкції тощо — та нормативні документи з охорони праці, що стосуються порушення.

Відповідно до письмових пояснень причетних до інциденту осіб комісія відновлює картину подій, тобто обставини, що передували інциденту. Окрім того, перевіряє, чи були підстави в безпосереднього керівника робіт допускати до роботи на висоті працівника-порушника. Серед таких підстав — наявність даних про проходження медичного огляду, інструктажів із охорони праці й пожежної безпеки, навчання та перевірки знань із питань охорони праці. Також комісія аналізує посадову інструкцію керівника робіт і робочу інструкцію працівника-порушника, щоб визначити відповідність їхніх робіт.

Засідання комісії зі службового розслідування оформлюють протоколами за стандартною формою. Після того як комісія встановила причини, винних осіб і зміст порушень, вона складає акт службового розслідування (див. *Додаток 2*) та подає його на затвердження керівнику підприємства. За результатами розслідування комісія складає наказ (див. *Додаток 3*). Цим наказом можна затвердити як акт службового розслідування, так і план превентивних заходів за результатами розслідування (див. *Додаток 4*).

Коли всі документи будуть підписані й затверджені, члени комісії формують матеріали службового розслідування, які зберігають на підприємстві. Примірний перелік таких матеріалів наведено в *Додатку 5*. Зауважте, у кожному конкретному випадку, за фактом якого проводитимуть розслідування, перелік матеріалів змінюватиметься залежно від обставин і причин інциденту. Однак невід'ємними документами будь-якого службового розслідування будуть накази про його проведення та результати, відповідний акт і план превентивних заходів.

Додаток 1

Зразок наказу про проведення службового розслідування порушення вимог безпеки**ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЩАСТЯ»
ТОВ «ЩАСТЯ»**

Код ЄДРПОУ 65465465

НАКАЗ

02.02.2022

Київ

№ 21

**Про проведення
службового розслідування
порушення вимог безпеки**

01 лютого 2022 р. об 11 год 10 хв під час перевірки стану й умов праці на об'єкті будівництва № 3 інженер із охорони праці Іван Іванов у присутності начальника дільниці Петра Сидоренка та виконавця робіт Михайла Петренка зафіксував порушення вимог безпеки під час робіт на висоті, а саме — два працівники дільниці виконували роботи з рихтувань на висоті близько 3,0 м без запобіжних поясів. Щоб об'єктивно провести службове розслідування порушення вимог безпеки, виявити причини та винних у цьому інциденті осіб,

НАКАЗУЮ:

1. Створити комісію у складі:
голова комісії — головний інженер Сергій Прокопенко;
члени комісії: інженер із охорони праці Іван Іванов;
начальник дільниці Петро Сидоренко;
уповноважена особа з питань охорони праці трудового колективу Євген Лях.
2. Комісії провести службове розслідування інциденту, виявити винних осіб та до 08 лютого 2022 р. подати мені на затвердження акт розслідування.
3. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Підстава: доповідна записка інженера з охорони праці Івана Іванова від 01.02.2022.

Директор

Щасливий

Павло ЩАСЛИВИЙ

Із наказом ознайомлені:

Прокопенко

Сергій ПРОКОПЕНКО

02.02.2022Іванов

Іван ІВАНОВ

02.02.2022Сидоренко

Петро СИДОРЕНКО

02.02.2022Лях

Євген ЛЯХ

02.02.2022

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ директора
ТОВ «Щастя»
07.02.2022 № 22

А К Т
службового розслідування інциденту
(порушення вимог безпеки під час робіт на висоті),
що стався 01 лютого 2022 р. об 11 год 10 хв

07.02.2022

Київ

Комісія у складі:

голови комісії — головного інженера Сергія Прокопенка, членів комісії: інженера з охорони праці Івана Іванова, начальника дільниці Петра Сидоренка, уповноваженої найманими працівниками особи з питань охорони праці Євгена Ляха

провела службове розслідування порушення вимог безпеки під час робіт на висоті, яке зафіксував інженер із охорони праці Іван Іванов у присутності начальника дільниці Петра Сидоренка та виконавця робіт Михайла Петренка 01 лютого 2022 р. об 11 год 10 хв, коли перевіряли стан і умови праці на об'єкті будівництва № 3.

Обставини інциденту:

01 лютого 2022 р. на початку робочої зміни о 07 год 00 хв майстер Михайло Микитенко видав завдання на виконання робіт із монтажу перильного огороження монтажникам з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій Роману Івашову та Тарасу Кузьменку. Роботу мали виконувати з риштувань на висоті близько 3,0 м.

Згідно з пояснювальною запискою майстра Михайла Микитенка — безпосереднього керівника робіт — видно, що перед початком робіт працівники Роман Івашов і Тарас Кузьменко були проінструктовані з питань охорони праці та отримали захисні засоби — запобіжні пояси лямкові інв. № 1 і № 2. Про це підтверджують підписи працівників у журналі інструктажів із питань охорони праці на робочому місці та журнали видачі засобів індивідуального захисту. Окрім того, працівників забезпечили іншими засобами індивідуального захисту для робіт на висоті — спецодягом і спецвзуттям зимовими, каскою захисною, жилетом сигнальним, рукавицями.

На виконання робіт на висоті було оформлено наряд-допуск за встановленою чинним законодавством формою.

До 10 год 30 хв майстер Михайло Микитенко тричі підходив до місця робіт, щоб проконтролювати, чи правильно й безпечно Роман Івашов і Тарас Кузьменко виконують роботи. Порушень із боку працівників він не виявив.

О 10 год 50 хв інженер із охорони праці Іван Іванов у супроводі начальника дільниці Петра Сидоренка та виконавця робіт Михайла Петренка розпочав огляд території об'єкта будівництва, щоб перевірити стан умов і охорони праці, зокрема й тимчасових робочих місць на відкритому повітрі.

Закінчення Додатка 2

Об 11 год 10 хв, підійшовши до місця робіт, вони зафіксували, що працівники Роман Івашов і Тарас Кузьменко працюють на висоті близько 3,0 м без захисних поясів, що видали їм на початку робочої зміни. Ці запобіжні засоби лежали неподалік від місця робіт. Працівники надали письмові пояснення, в яких повністю визнали свою вину в порушенні вимог безпеки під час робіт на висоті.

Проаналізувавши локальні документи підприємства, оглянувши засоби захисту, комісія виявила:

1. У посадовій інструкції майстра зазначені обов'язки забезпечувати безпечні умови праці та контролювати, чи виконують підлеглі працівники вимоги безпеки під час робіт. А в робочій інструкції монтажника з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій — обов'язок працівника виконувати вимоги безпеки під час робіт.

2. Обидва працівники перед допуском до роботи пройшли в установленний строк медичний огляд; навчання та перевірку знань із питань охорони праці; інструктаж за інструкціями з охорони праці, які діють на підприємстві, зокрема за інструкцією з охорони праці під час робіт на висоті.

3. Запобіжні пояси лямкові, які надали працівникам для роботи, відповідають нормативним вимогам: сертифіковані в установленому порядку, пройшли випробування в установленний строк та були допущені до експлуатації, не мають дефектів, які б перешкоджали безпеці працівників.

Отже, комісія дійшла висновку, що організаційними причинами цього інциденту є:

1. Недостатність контролю за безпечним проведенням робіт на висоті з боку безпосереднього керівника — майстра Михайла Микитенка (*вказати відповідний пункт посадової інструкції майстра*).

2. Невиконання вимог безпеки самими працівниками — монтажниками з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій Романом Івашовим та Тарасом Кузьменком (*вказати відповідні пункти робочої інструкції монтажника з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій, інструкції з охорони праці під час роботи на висоті*).

Технічні причини відсутні.

Унаслідок інциденту потерпілих не було.

Відповідно до статей 14, 44 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 № 2694-ХІІ, статті 159 Кодексу законів про працю України для працівників передбачена відповідальність за порушення вимог нормативно-правових актів із охорони праці. З огляду на це комісія зі службового розслідування пропонує депреміювати майстра Михайла Микитенка та працівників Романа Івашова й Тараса Кузьменка в розмірі 20% премії за лютий місяць 2022 р.

Голова комісії

Прокопенко

Сергій ПРОКОПЕНКО

Члени комісії

Іванов

Іван ІВАНОВ

Сидоренко

Петро СИДОРЕНКО

Лях

Євген ЛЯХ

Зразок наказу про результати службового розслідування порушення вимог безпеки

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЩАСТЯ»
ТОВ «ЩАСТЯ»

Код ЄДРПОУ 65465465

НАКАЗ

07.02.2022

Київ

№ 22

Про результати
службового розслідування
порушення вимог безпеки

На підставі проведеного службового розслідування порушення вимог безпеки, що сталося 01 лютого 2022 р. об 11 год 10 хв під час перевірки стану та умов праці на об'єкті будівництва № 3,

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити:

- Акт службового розслідування інциденту (порушення вимог безпеки під час робіт на висоті), що стався 01 лютого 2022 р. об 11 год 10 хв, від 07.02.2022 без змін;
- План превентивних заходів щодо запобігання порушенням вимог безпеки під час робіт на висоті (далі — План превентивних заходів).

2. Головному інженеру Прокопенку Сергію взяти під особистий контроль виконання Плану превентивних заходів у встановлені строки та в повному обсязі.

3. Головному бухгалтеру Лісовій Ірині нарахувати заробітну плату за лютий 2022 р. майстру Михайлу Микитенку, монтажникам із монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій Роману Івашову та Тарасу Кузьменку з урахуванням депреміювання в розмірі 20%.

4. Контроль за виконанням цього наказу залишаю за собою.

Директор

Щасливий

Павло ЩАСЛИВИЙ

Із наказом ознайомлені:

Прокопенко

Сергій ПРОКОПЕНКО

07.02.2022Іванов

Іван ІВАНОВ

07.02.2022Сидоренко

Петро СИДОРЕНКО

07.02.2022Лях

Євген ЛЯХ

07.02.2022

Додаток 4

Зразок плану превентивних заходів щодо запобігання порушенням вимог безпеки під час робіт на висоті

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ директора
ТОВ «Щастя»
07.02.2022 № 22

**План превентивних заходів
щодо запобігання порушенням вимог безпеки під час робіт
на висоті**

№	Найменування заходу	Строк виконання	Виконавець	Відмітка про виконання
1	Обставини й причини інциденту, що стався 01 лютого 2022 р. об 11 год 10 хв, довести до відома посадових осіб і працівників будівельних ділень	До 10.02.2022	Інженер із охорони праці Іван Іванов	
2	Провести позаплановий інструктаж із питань охорони праці щодо безпечного проведення робіт на висоті з безпосередніми керівниками робіт і працівниками	До 09.02.2022	Начальники ділень	
3	Посилити контроль із боку безпосередніх керівників робіт за дотриманням працівниками вимог безпеки під час робіт на висоті	Постійно	Начальники ділень	

Розробив:

Головний інженер

Прокопенко

Сергій ПРОКОПЕНКО

Зразок переліку матеріалів службового розслідування інциденту

П Е Р Е Л І К
матеріалів службового розслідування інциденту (порушення
вимог безпеки під час робіт на висоті), що стався 01 лютого
2022 р. об 11 год 10 хв у ТОВ «ЩАСТЯ»

№ з/п	Найменування документа	Арк.
1	Доповідна записка інженера з охорони праці Івана Іванова	1
2	Наказ директора ТОВ «ЩАСТЯ» від 02.02.2022 № 21 «Про проведення службового розслідування порушення вимог безпеки»	2
3	Пояснювальна записка майстра Михайла Микитенка	3
4	Пояснювальна записка монтажника з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій Романа Івашова	4
5	Пояснювальна записка монтажника з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій Тараса Кузьменка	5
6	Наказ начальника філії «Автодор № 7» від 07.02.2022 № 22 «Про результати службового розслідування у зв'язку з пожежею в автогрейдері» (з додатками)	6
7	Фотографії з місця інциденту	10
8	Медичні довідки та інші документи про проходження медичного огляду Романом Івашовим і Тарасом Кузьменком (копії)	11
9	Журнал реєстрації інструктажів із питань охорони праці на робочому місці (копія)	13
10	Протокол про перевірку знань із питань охорони праці в Романа Івашова й Тараса Кузьменка (копія)	14
11	Сертифікат відповідності, протокол повірки запобіжних поясів лямкових (копія)	15
12	Посадова інструкція майстра (копія)	17
13	Робоча інструкція монтажника з монтажу сталевих і залізобетонних конструкцій (копія)	19
14	Інструкція з охорони праці під час робіт на висоті (копія)	21

організовуємо цивільний захист

Підкажемо, як організувати заходи цивільного захисту в закладі охорони здоров'я та хто за них відповідає. Скористайтеся покроковою інструкцією, щоб підготуватися до надзвичайної ситуації, та складіть наказ про організацію цивільного захисту

Анжела Мартинюк,
завідувач відділу охорони
праці Київської міської
профспілки працівників
охорони здоров'я

Як організувати цивільний захист у 3ОЗ в умовах воєнного стану

Під час війни особливо гостро постає питання безпеки в закладах охорони здоров'я (3ОЗ). Розв'язати його — відповідальність керівника. Розглянемо, як створити в цивільному медичному закладі такі умови, щоб максимально захистити і персонал, і пацієнтів.

Розробіть документи з цивільного захисту

Керівник 3ОЗ має створити підрозділи або призначити посадових осіб, відповідальних за цивільний захист (ЦЗ) у закладі. Коли робитимете це, враховуйте **кількість працівників**:

- понад 3 тис. — створіть підрозділи з питань ЦЗ;
- від 200 до 3 тис. — призначте посадових осіб із питань ЦЗ;
- до 200 — призначте осіб із питань ЦЗ за рахунок штатної чисельності суб'єкта господарювання.

Підстава — стаття 20 Кодексу цивільного захисту України (КЦЗ).

Відповідальні особи чи підрозділи розробляють документи з ЦЗ. При цьому вони мають керуватися КЦЗ та Примірним переліком документів з питань цивільного захисту, що розробляються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання, затвердженим наказом ДСНС від 12.07.2016 № 335.

Які саме документи з ЦЗ розробити, залежить від **характеристик закладу**:

- кількість працівників;
- рівень небезпеки;
- наявність на об'єктах захисних споруд тощо.

Наприклад, план реагування на надзвичайні ситуації складають лише 3ОЗ із чисельністю працівників понад 50 осіб. Аварійний план — заклади, які здійснюють практичну діяльність, пов'язану з радіаційними або радіаційно-ядерними технологіями.

ДО ТЕМИ

Програма вступного інструктажу з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях (див. с. 40)

Обов'язково забезпечте належне виконання заходів ЦЗ у закладі, щоб уберегти працівників (див. Додаток).

Пройдіть навчання

Навчання з питань ЦЗ повинні проходити:

- керівники та їхні заступники, функціональні обов'язки яких пов'язані із забезпеченням ЦЗ;
- особи, які очолюють спеціалізовані служби й формування ЦЗ, створені закладами, і які залучаються до організації та проведення робіт із дегазації, дезактивації територій і об'єктів, інших видів спеціальної обробки, дозиметричного контролю та радіаційно-хімічної розвідки;
- працівники диспетчерських служб закладів, у власності або в користуванні яких є хоча б один об'єкт підвищеної небезпеки;
- інженерно-технічні працівники, які очолюють ланки, групи тощо з обслуговування захисних споруд ЦЗ;
- посадові особи, на яких покладені обов'язки з питань ЦЗ (за відсутності окремої штатної одиниці) у закладах.

Підстава — статті 39, 40, 91 КЦЗ; Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затверджений постановою КМУ від 26.06.2013 № 444; Порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, затверджений постановою КМУ від 23.10.2013 № 819.

Навчання проходять у відповідних навчально-методичних центрах у такі часові проміжки:

- у перший рік призначення на посаду;
- періодично — раз на три роки.

Особи, які пройшли навчання з питань ЦЗ, отримують **посвідчення** встановленого зразка, що мають єдину наскрізну нумерацію в ДСНС.

Осіб, які не пройшли навчання з ЦЗ, до роботи допускати **заборонено**.

Підготуйте заклад до надзвичайної ситуації

Для того щоб забезпечити захист персоналу й пацієнтів, пройдіть шість кроків.

Крок 1. Перевірте, чи до всіх аварійних виходів є вільний доступ та чи всі вони відчинені.

Крок 2. Підготуйте укриття (бомбосховище, підвал тощо), де в разі потреби можна буде сховатися працівникам і пацієнтам*. Перевірте, чи є біля ліфтів попередження, що під час тривоги ними користуватися заборонено.

* Вимоги з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту затверджені наказом МВС від 09.07.2018 № 579.

У приміщенні закладу на видних місцях на стінах, підлозі розмістіть вказівники «До укриття», щоб у разі загрози туди могли перейти працівники та відвідувачі.

Підготуйте для укриття запаси води, медикаментів, аварійних джерел освітлення. Періодично поповнюйте та оновлюйте їх.

Крок 3. Перевірте, чи наявні в достатній кількості та справні засоби пожежогасіння:

- вогнегасники;
- рукави;
- пожежний інструмент;
- пісок тощо.

Крок 4. Сформууйте запас медикаментів, медичних виробів, витратних матеріалів, інфузійних розчинів.

Крок 5. Забезпечте заклад автономними джерелами живлення.

Крок 6. Забезпечте право працівників і пацієнтів отримувати інформацію про надзвичайні ситуації чи небезпечні події, що виникли або можуть виникнути, зокрема у формі, доступній для осіб із вадами зору та слуху (п. 1 ч. 1 ст. 21 КЦЗ). Організуйте оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

Керівник ЗОЗ зобов'язаний установити в місцях масового перебування людей сигнально-гучномовні пристрої, електронні інформаційні табло, а також у службових і виробничих приміщеннях — радіотрансляційні точки.

Відключати канали та лінії електрозв'язку, що використовуються системами оповіщення, демонтувати їх без погодження з відповідним місцевим органом виконавчої влади/органом місцевого самоврядування **заборонено**. Таку вимогу містить Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту, затверджене постановою КМУ від 27.09.2017 № 733.

Визначте безпечні місця

Більшість ЗОЗ — це об'єкти з масовим перебуванням людей. До таких належать:

- об'єкти, де постійно або тимчасово перебувають 100 і більше осіб;
- об'єкти, що мають хоча б одне окреме приміщення, де одночасно перебувають 50 і більше осіб;
- будинки та споруди (крім житлових будинків), які мають два поверхи й більше, якщо на поверсі одночасно перебувають понад 25 осіб;
- одноповерхові будинки та споруди, де одночасно перебувають понад 50 осіб.

Підстава — пункт 5 розділу II Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом МВС від 30.12.2014 № 1417.

Часто в ЗОЗ скористатися укриттям неможливо: наприклад, під час операції. Люди похилого віку та особи з інвалідністю не завжди можуть швидко перейти в укриття. У таких випадках дослухайтеся до порад правоохоронних та аварійно-рятувальних служб — зокрема, дотримуйте **правила двох стін**.

Від небезпеки має відділяти щонайменше дві стіни: одна, ймовірно, зруйнується від удару, а друга візьме на себе уламки першої стіни, шибок тощо.

Персонал повинен знати безпечні місця на поверхах та вміти швидко дістатися до укриття й направити туди людей.

Отже, у разі загрози персонал ЗОЗ повинен діяти грамотно та злагоджено. Для того щоб цього досягти, розробіть нормативні документи щодо системи цивільного захисту в закладі та періодично проводьте практичні навчання з працівниками.

Додаток

Зразок наказу про організацію цивільного захисту

**КОМУНАЛЬНЕ НЕКОМЕРЦІЙНЕ ПІДПРИЄМСТВО
«ЗРАЗКІВСЬКА ЛІКАРНЯ»
(КНП «ЗРАЗКІВСЬКА ЛІКАРНЯ»)**

Код ЄДРПОУ 12345678

НАКАЗ

21.06.2022

Київ

№ 124

**Про організацію
цивільного захисту**

На виконання статті 8 Кодексу цивільного захисту України, пунктів 9—12, 16, 17 Положення про єдину державну систему цивільного захисту, затвердженого постановою КМУ від 09 січня 2014 р. № 11, пунктів 3, 7, 8 Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту, затвердженого постановою КМУ від 09 жовтня 2013 р. № 787, Типового положення про підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання, затвердженого наказом МВС від 20 квітня 2017 р. № 325, та з метою якісного виконання вимог нормативно-правових актів щодо захисту працівників від впливу наслідків надзвичайних ситуацій, запобігання їх виникненню та ліквідації наслідків

НАКАЗУЮ:

1. Створити постійно діючий орган управління цивільним захистом (ЦЗ) у закладі щодо розв'язання завдань у сфері запобігання надзвичайним ситуаціям у складі:

Закінчення Додатка

- начальник ЦЗ — директор Костянтин Добродій;
 - заступник начальника ЦЗ — заступник директора з господарських питань Олексій Мельник;
 - голова комісії з питань надзвичайних ситуацій (НС) — інженер-програміст Олександр Кут;
 - начальник штабу ЦЗ — інженер із охорони праці Юрій Карпенко.
2. Призначити завідувачів відділень та керівників структурних підрозділів відповідальними за ЦЗ у їхніх підрозділах.
3. Покласти безпосереднє виконання завдань ЦЗ, а також контроль за їх виконанням на штаб ЦЗ.
4. Затвердити функціональні обов'язки начальника ЦЗ та начальника штабу з ЦЗ закладу.
5. Призначеним посадовим особам із ЦЗ:
- підготувати необхідну документацію з ЦЗ;
 - забезпечити —
 - а) запобігання виникненню НС і запровадження заходів щодо зменшення збитків і втрат у разі їх виникнення;
 - б) оповіщення персоналу про загрозу й виникнення НС та постійне інформування про її стан;
 - в) захист персоналу від наслідків аварій, катастроф, великих пожеж, стихійного лиха та застосування засобів захисту від ураження.
6. Створити комісію з питань НС у складі:
- голова комісії — інженер із охорони праці Юрій Карпенко;
 - члени комісії — заступник директора з медсестринства Юлія Бойко; лікар-офтальмолог Світлана Чорна; лікар-рентгенолог Оксана Коваль.
7. Розробити та затвердити річний план роботи комісії з питань НС.
8. Призначити об'єктові спеціалізовані служби ЦЗ для проведення спеціальних робіт і заходів ЦЗ та їх забезпечення:
- 8.1. Ланка зв'язку й оповіщення —
- командир ланки — начальник відділу кадрів Лідія Степова;
 - члени: інспектор відділу кадрів Олена Мусієнко; секретар Тетяна Пшенична; сестра молодша медична Іванна Рудань.
- 8.2. Медична ланка (...).
- 8.3. Ланка охорони громадського порядку (...).
- 8.4. Протипожежна ланка (...).
- 8.5. Рятувальна ланка (...).
- 8.6. Ланка видачі засобів індивідуального захисту (...).
9. Створити групи для навчання за 15-годинною програмою, розробити та затвердити всю необхідну документацію для теоретичної підготовки працівників закладу з питань ЦЗ, що належать до відповідних об'єктових спеціалізованих ланок ЦЗ.
10. Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Директор

Добродій

Костянтин ДОБРОДІЙ

Візи, відмітки про ознайомлення з наказом

організовуємо цивільний захист

банк інструкцій з охорони праці

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ _____

(посада керівника підприємства)

№ _____

(число, місяць, рік)

ПРОГРАМА

вступного інструктажу з питань

цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях

у _____

(назва закладу охорони здоров'я)

Назва інструктажу: вступний інструктаж із питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

Обсяг часу на проведення інструктажу: до двох годин.

1. Загальні положення

1.1. Програма розроблена відповідно до положень:

- Кодексу цивільного захисту України;
- Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою КМУ від 26.06.2013 № 444;
- Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях, затвердженої наказом ДСНС від 06.06.2014 № 310.

1.2. Програма призначена для проведення вступного інструктажу з питань цивільного захисту (ЦЗ), пожежної безпеки (ПБ) та дій у надзвичайних ситуаціях (НС) з усіма працівниками, які влаштовуються на роботу в заклад.

1.3. Допускати до роботи осіб, які не пройшли вступний інструктаж, заборонено.

1.4. Інструктажі з питань ЦЗ та ПБ проводять і реєструють у порядку, визначеному нормативно-правовими актами.

2. Порядок проведення вступного інструктажу

2.1. Вступний інструктаж проводять із усіма працівниками, яких приймають на постійну або тимчасову роботу, незалежно від їхньої освіти, стажу роботи та посади.

2.2. Вступний інструктаж проводять у спеціально обладнаних приміщеннях (кабінетах, навчальних класах) із використанням інформаційно-довідкових куточків з питань ЦЗ, зразків засобів індивідуального захисту, комп'ютерних і мультимедійних засобів, навчальної літератури, планів реагування на НС (інструкцій щодо дій тощо).

2.3. Вступний інструктаж можна проводити індивідуально або в складі навчальної групи з числа одного структурного підрозділу чи осіб одного фаху.

2.4. Вступний інструктаж проводить посадова особа, на яку покладено виконання обов'язків із питань ЦЗ і/або протипожежної безпеки та яка пройшла навчання (підвищення кваліфікації з питань ЦЗ, функціональне навчання чи спеціальну підготовку) відповідно до вимог чинного законодавства в сфері ЦЗ і має посвідчення/сертифікат про проходження навчання.

2.5. Запис про проведення вступного інструктажу роблять у журналі реєстрації інструктажів із питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

3. Мета вступного інструктажу

3.1. Ознайомити працівника із завданнями та особливостями організації заходів ЦЗ у закладі охорони здоров'я, показати основні способи захисту від чинників ураження НС з урахуванням особливостей діяльності закладу.

3.2. Ознайомити з інформацією, що міститься в планах реагування на НС, про дії в умовах загрози та/або виникнення НС.

3.3. Навчити користуватися засобами індивідуального й колективного захисту, первинними засобами пожежогасіння; сприяти проведенню рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації НС.

3.4. Продемонструвати навички з надання домедичної допомоги потерпілим.

4. Вимоги до знань та умінь працівників за результатами проходження інструктажу

Особи, які пройшли вступний інструктаж із питань ЦЗ, ПБ та дій у НС, повинні:

4.1. Знати —

- основні небезпечні виробничі чинники, техногенні та природні небезпеки, що ймовірні для місця розташування закладу;
- основні принципи функціонування об'єктової системи ЦЗ, організацію оповіщення про загрозу й виникнення НС;
- засоби індивідуального та колективного захисту, порядок і правила користування ними;
- обов'язки та дії працівників під час загрози виникнення або виникнення НС згідно з планами реагування на них;
- способи та засоби запобігання пожежам і вибухам, типові дії працівників у разі їх виникнення, способи застосування первинних засобів пожежогасіння;
- заходи щодо сприяння проведенню в закладі аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт в умовах НС.

4.2. Уміти —

- запобігати створенню умов, що можуть призвести до НС у закладі;
- діяти за сигналами оповіщення, виконувати заходи згідно з планами реагування на НС;
- користуватися засобами індивідуального й колективного захисту, первинними засобами пожежогасіння;
- дотримувати режимів радіаційного захисту;
- надавати домедичну допомогу потерпілим у НС.

5. План вступного інструктажу

5.1. Основні способи захисту та загальні правила поведінки в умовах загрози й виникнення НС.

5.2. Надання домедичної допомоги потерпілим.

5.3. Організація заходів ЦЗ у закладі.

6. Зміст розділів інструктажу

Розділ 1

- Основні способи захисту та загальні правила поведінки в умовах загрози й виникнення НС у закладі.
- Основні поняття про НС. Порядок отримання інформації про загрозу й виникнення НС. Попереджувальний сигнал «Увага всім!»
- Захисні споруди ЦЗ, їх призначення та облаштування.
- Порядок заповнення захисних споруд та правила поведінки працівників, які укриваються в них.
- Призначення, принцип дії, індивідуальний підбір та правила користування протигазами, респіраторами. Медичні засоби, що входять до індивідуальних аптечок, та їх призначення. Індивідуальний перев'язувальний пакет. Індивідуальні протихімічні пакети.
- Евакуація, порядок її проведення, правила поведінки та обов'язки евакуйованих працівників.
- Безпечні дії працівників у разі геологічних НС (пов'язаних зі зсувами, обвалами або осіданням земної поверхні, карстовими провалами або підтопленням).
- Правила поведінки та дії працівників під час землетрусів.

- Особливості негативного впливу гідрометеорологічних НС. Правила безпечної поведінки в разі їх виникнення.
- Основні причини виникнення та особливості пожеж у природних екологічних системах. Правила поведінки та заходи безпеки в разі їх виникнення.
- Безпека працівників під час радіаційних аварій і радіаційного забруднення місцевості. Режими радіаційного захисту. Джерела іонізуючого випромінювання. Особливості радіаційного впливу на людину. Поняття про дози опромінення людини. Променева хвороба. Санітарна обробка працівників.
- Правила поведінки працівників у разі аварій із викидом небезпечних хімічних речовин. Характеристики основних небезпечних хімічних речовин.
- Особливості впливу небезпечних хімічних речовин на організм людини. Наслідки аварій із їх викидом. Ліквідація наслідків аварій із викидом небезпечних хімічних речовин.
- Основні поняття вибухової небезпеки під час воєнних дій. Небезпечні чинники вибуху та захист від них. Правила поведінки в разі виявлення вибухонебезпечних предметів.
- Стисла характеристика пожежної небезпеки в закладі.
- Протипожежний режим у закладі. Можливість виникнення та/або розвитку пожежі. Небезпечні чинники пожежі. Дії працівників у разі загрози або виникнення пожежі. Гасіння пожеж. Засоби пожежогасіння, протипожежне устаткування та інвентар, порядок і правила їх використання під час пожежі.
- Безпека в разі масових скупчень людей. Психологія натовпу. Правила безпечної поведінки в місцях масового перебування людей та в разі масового їх скупчення.
- Поширення інфекційних хвороб серед населення. Джерела збудників інфекцій. Основні механізми передавання збудників інфекції. Режимно-обмежувальні заходи (посилене медичне спостереження, обсервація, карантин).
- Правила поведінки в осередках інфекційних захворювань, особиста гігієна в цих умовах. Основні напрями профілактики інфекційних хвороб. Основні дезінфекційні засоби.

Розділ 2

- Надання домедичної допомоги потерпілим.
- Порядок і правила надання домедичної допомоги за різних типів ушкоджень.
- Основні правила надання домедичної допомоги за невідкладних станів.
- Проведення первинного огляду потерпілого. Виклик екстреної медичної допомоги.
- Ознаки порушення дихання. Забезпечення прохідності дихальних шляхів.
- Ознаки зупинки роботи серця. Проведення серцево-легеневої реанімації.
- Перша допомога в разі ран і кровотеч. Способи зупинення кровотеч.
- Правила та прийоми накладання пов'язок на рани.
- Домедична допомога в разі переломів. Прийоми та способи іммобілізації із застосуванням табельних або підручних засобів.
- Домедична допомога в разі отруєнь чадним газом, небезпечними хімічними речовинами.
- Домедична допомога в разі хімічних і термічних опіків, радіаційних уражень, втрати свідомості, теплового й сонячного ударів.
- Способи та правила транспортування потерпілих.

Розділ 3

- Організація заходів ЦЗ у закладі.
- Забезпечення виконання завдань із ЦЗ.
- Повноваження та організаційна структура управління ЦЗ у закладі. Об'єктова комісія з питань НС.
- Відомості про об'єктові спеціалізовані служби та формування ЦЗ. Відомча й добровільна пожежна охорона.
- Система керівництва рятувальними роботами, координація дій персоналу та залучених підрозділів і служб, які беруть участь у ліквідації наслідків НС.
- Права й обов'язки працівників у сфері ЦЗ.
- Сприяння проведенню аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків НС у разі їх виникнення. Заходи життєзабезпечення постраждалих та соціального захисту й відшкодування матеріальних збитків постраждалим унаслідок НС.

- Об'єктовий план реагування на НС. Прогнозовані природні загрози, територіальне розміщення потенційно небезпечних об'єктів, небезпечні виробничі чинники, характерні причини аварій (вибухів, пожеж тощо) у закладі.
- Об'єктова система оповіщення працівників і відвідувачів. Дії персоналу щодо аварійної зупинки діяльності закладу. Виведення працівників і відвідувачів із небезпечної зони, порядок забезпечення їх засобами індивідуального захисту, місця розташування можливих сховищ, шляхи евакуації.
- Інформування працівників і відвідувачів щодо розвитку НС, місць розгортання та маневрування аварійно-рятувальних сил, залучення необхідних ресурсів, технічних і транспортних засобів, координації дій із населенням та заходів безпеки в зоні НС.

7. Нормативні документи

- 7.1. Кодекс цивільного захисту України.
- 7.2. Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту, затверджене постановою КМУ від 27.09.2017 № 733.
- 7.3. Порядок проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, затверджений постановою КМУ від 30.10.2013 № 841.
- 7.4. Порядок забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю, затверджений постановою КМУ від 19.08.2002 № 1200.
- 7.5. Правила техногенної безпеки, затверджені наказом МВС від 05.11.2018 № 879.
- 7.6. Типове положення про підрозділ з питань цивільного захисту суб'єкта господарювання, затверджене наказом МВС від 20.04.2017 № 325.
- 7.7. Рекомендації щодо дій населення у разі загрози та виникнення вибуху, у тому числі тих, що виникли внаслідок терористичної діяльності, затверджені наказом МНС від 18.12.2009 № 860.
- 7.8. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС від 30.12.2014 № 1417.
- 7.9. Наказ МОЗ «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 09.03.2022 № 441.
- 7.10. Програма загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджена наказом ДСНС від 06.06.2014 № 310.

(посада керівника підрозділу (організації) — розробника)

(підпис)

(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Програму підготувала **Ангела Мартинюк**,
завідувач відділу охорони праці Київської міської профспілки працівників охорони здоров'я

дотримуємо пожежної безпеки

ПОРАДИ

- Призначте відповідальних за пожежну безпеку
- Визначте вимоги до посадових осіб та працівників
- Розробіть і вивісьте на видних місцях інструкції
- Проводьте працівникам навчання та протипожежні інструктажі

Як установити протипожежний режим на автозаправних станціях

Світлана Трошина,
заступник начальника відділу
пожежно-профілактичної
роботи Добровільного
пожежного товариства
України, Київ

Автозаправні станції (АЗС) поділяють на стаціонарні (САЗС), пересувні (ПАЗС) і контейнерні (КАЗС). Також бувають автомобільні газозаправні станції (АГЗС) і автомобільні газозаправні пункти (АГЗП).

АЗС належать до об'єктів підвищеної пожежної небезпеки й потребують ефективних заходів протипожежного захисту. Як організувати ці заходи — підкажемо в статті.

Вимоги до посадових осіб та працівників

За пожежну безпеку на АЗС відповідають керівники або особи, що виконують їхні обов'язки.

Керівник АЗС зобов'язаний:

- призначити відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, діляниць, технологічного й інженерного устаткування, за утримання та експлуатацію засобів протипожежного захисту; оформити призначення наказом;
- визначити обов'язки посадових осіб, які мають:
 - підготувати й розробити відповідні накази, інструкції;
 - організувати й проводити протипожежні інструктажі;
 - підготувати плани евакуації та їх практичне відпрацювання;
 - організувати дії персоналу в разі пожежі;
- контролювати, як посадові особи проходять навчання і перевірку знань із питань пожежної безпеки;

- контролювати експлуатацію та обслуговування наявних технічних засобів протипожежного захисту — протипожежного водопроводу, установок пожежної сигналізації, автоматичного пожежогасіння, первинних засобів пожежогасіння.

Підстава — Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС від 30.12.2014 № 1417 (далі — Правила пожежної безпеки), та Правила пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, затверджені наказом Мінпаливенерго від 24.12.2008 № 658.

До роботи на АЗС допускайте осіб, які пройшли навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму та мають про це відповідне посвідчення. Навчання проводьте відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою КМУ від 26.06.2013 № 444.

Вкажіть у посадових документах, а саме функціональних обов'язках, інструкціях, положеннях тощо, **обов'язки осіб**, що забезпечують пожежну безпеку, відповідають за утримання та експлуатацію засобів протипожежного захисту:

- забезпечувати дотримання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;
- вживати відповідних заходів, погоджуючи їх із органами державного пожежного нагляду, якщо в нормативних документах немає вимог, необхідних, щоб забезпечити пожежну безпеку;
- забезпечувати в необхідній кількості та утримувати в справному стані засоби протипожежного захисту й зв'язку, пожежну техніку, первинні засоби пожежогасіння; не допускати їх нецільове використання;
- подавати на вимогу державного пожежного нагляду відомості та документи про стан пожежної безпеки підприємства й продукції;
- своєчасно інформувати підрозділи ДСНС про несправності пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на своїй території;
- проводити службове розслідування випадків пожеж.

Необхідні документи

Наказом, інструкцією затвердьте протипожежний режим на АЗС, який визначає:

- як проводити тимчасові пожежонебезпечні роботи;
- здійснювати проїзд і стоянку транспортних засобів;
- відключати від мережі електрообладнання в разі пожежі;
- оглядати й зачиняти приміщення після закінчення роботи;
- установлювати спеціальні місця для куріння;

- застосовувати відкритий вогонь;
- використовувати побутові нагрівальні прилади;
- проходити навчання і перевірку знань із питань пожежної безпеки посадовим особам, а також як проводити з працівниками протипожежні інструктажі та заняття з пожежно-технічного мінімуму;
- організовувати експлуатацію та обслуговування наявних інженерно-технічних засобів протипожежного захисту;
- проводити планово-запобіжні ремонти та огляди електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного й іншого інженерного обладнання;
- діяти в разі пожежі;
- викликати відповідальних посадових осіб у разі пожежі, вночі, у вихідні й святкові дні.

Для кожного приміщення АЗС, окрім душових, мийних, коридорів тощо, а також для об'єкта загалом розробіть інструкції про заходи пожежної безпеки. Їх затверджує керівник або уповноважена ним посадова особа. Вивісьте ці інструкції на видних місцях.

В інструкціях укажіть:

- категорію приміщення за вибухопожежною і пожежною небезпекою;
- спеціальні місця для куріння та вимоги до них;
- заходи пожежної безпеки під час роботи на технологічних установках і апаратах, які мають підвищену пожежну небезпеку;
- граничні показання контрольно-вимірювальних приладів, відхилення від яких можуть спричинити пожежу або вибух;
- обов'язки та дії працівників у разі пожежі.

Також зазначте:

- як утримувати приміщення, робочі місця, евакуаційні шляхи й виходи;
- зберігати та застосовувати легкозаймисті, горючі рідини, пожежовибухонебезпечні речовини й матеріали;
- прибирати робочі місця;
- збирати, зберігати та видаляти горючі відходи, промаслене ганчір'я;
- утримувати та зберігати спецодяг;
- проводити зварювальні й інші вогневі роботи;
- оглядати, вимикати електроустановки;
- приводити в пожежобезпечний стан приміщення і робочі місця;
- зачиняти приміщення після закінчення роботи.

Інструкції про заходи пожежної безпеки працівники вивчають під час протипожежних інструктажів, навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму, а також у системі виробничого навчання.

Для **працівників охорони** розробіть інструкцію. У ній визначте їхні обов'язки щодо контролю за дотриманням протипожежного режиму, огляду території і приміщень; порядок дій у разі пожежі. Також вкажіть, кого з посадових осіб об'єкта викликати в нічний час у разі пожежі.

Надайте працівникам охорони список посадових осіб об'єкта, де зазначте місця їхнього проживання; номери службових, домашніх, мобільних телефонів.

Нормативна база

Вимоги пожежної безпеки на АЗС установлюють:

- Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС від 30.12.2014 № 1417;
- Кодекс цивільного захисту України;
- Правила пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, затверджені наказом Мінпаливенерго від 24.12.2008 № 658;
- ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки»;
- Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників, затверджені наказом МВС від 15.01.2018 № 25;
- ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги»;
- ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту»;
- Правила з вогнезахисту, затверджені наказом МВС від 26.12.2018 № 1064;
- ДСТУ EN 62305:2012 «Захист від блискавки», який складається з чотирьох розділів:
 - ДСТУ EN 62305-1:2012 «Частина 1. Загальні принципи»;
 - ДСТУ IEC 62305-2:2012 «Частина 2. Керування ризиками»;
 - ДСТУ EN 62305-3:2021 «Частина 3. Фізичні пошкодження будівель (споруд) та небезпека для життя»;
 - ДСТУ EN 62305-4:2012 «Частина 4. Електричні та електронні системи, розташовані в будинках і спорудах»;
- ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування»;
- ДБН В.2.5-64:2012 «Внутрішній водопровід та каналізація. Частина I. Проектування. Частина II. Будівництво»;
- ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою»;
- Правила улаштування електроустановок, затверджені наказом Міненерговугілля від 21.07.2017 № 476;
- Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів, затверджені наказом Мінпаливенерго від 25.07.2006 № 258;
- Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів, затверджені наказом Держнаглядохоронпраці від 09.01.1998 № 4.

Як організувати пожежну безпеку на АЗС — з'ясували. А про те, яких саме вимог пожежної безпеки необхідно дотримувати на таких об'єктах, — читайте в статті «Як забезпечити пожежну безпеку на автозаправних станціях» на с. 48.

дотримуємо пожежної безпеки

У статті експерт роз'яснила, як утримувати територію та приміщення автозаправних станцій, експлуатувати резервуари з паливом та заправляти транспортні засоби. Також підказала, якими первинними засобами пожежогасіння забезпечити АЗС

Світлана Трошина,
заступник начальника відділу
пожежно-профілактичної
роботи Добровільного
пожежного товариства
України, Київ

Як забезпечити пожежну безпеку на автозаправних станціях

Про те, як організувати пожежну безпеку на автозаправних станціях (АЗС), ми розповіли в попередній статті*. А завдяки цій публікації знатимете, яких вимог пожежної безпеки дотримувати на таких об'єктах.

Основні вимоги пожежної безпеки

На території АЗС дотримуйте вимог безпеки:

- утримуйте вільними дороги, проїзди та проходи до будівель, споруд, систем протипожежного водопостачання, підступи до зовнішніх пожежних драбин, первинних засобів пожежогасіння, технічних засобів пожежогасіння;
- утримуйте всі дороги й проїзди на території справними, своєчасно ремонтуйте їх, узимку очищайте від снігу, а в нічний час подбайте про їх освітлення;
- організуйте односторонній рух транспортних засобів, а також роздільні заїзди і виїзди;
- утримуйте зовнішнє освітлення у справному стані, щоб можна було швидко знайти зовнішні пожежні драбини, первинні засоби пожежогасіння, пожежне устаткування, входи до будинків і споруд.

Підстава — Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МВС від 30.12.2014 № 1417 (далі — Правила пожежної безпеки), та Правила пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів, затверджені наказом Мінпаливенерго від 24.12.2008 № 658 (далі — Правила № 658).

* Див. статтю С. Трошиної «Як установити протипожежний режим на автозаправних станціях» на с. 44.

Курити на території АЗС, за винятком спеціально визначених місць, заборонено.

Територію АЗС, а також будівель, споруд, приміщень забезпечте знаками безпеки відповідно до ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки».

Установіть на території на видних місцях **таблички**, на яких зазначте:

- порядок виклику підрозділів ДСНС;
- покажчики місць розміщення первинних засобів пожежогасіння, пожежних гідрантів, пожежних водойм;
- схеми руху транспорту.

Утримуйте вільними в усіх приміщеннях проходи, евакуаційні вихо-

ди, коридори, тамбури, сходи, підступи до первинних засобів пожежогасіння, пожежного устаткування, зв'язку, систем пожежної сигналізації та пожежогасіння.

Двері на шляхах евакуації мають відчинятися в напрямку виходу з будівлі.

У будинках, окрім будинків V ступеня вогнестійкості, дерев'яні конструкції обробіть засобами вогнезахисту відповідно до Правил з вогнезахисту, затверджених наказом МВС від 26.12.2018 № 1064. Виняток — вікна, двері, ворота, підлога, вбудовані меблі, стелажі.

Забезпечте АЗС:

- знаками пожежної безпеки
- дорожніми знаками щодо обмеження швидкості пересування автотранспорту територією АЗС
- відповідними знаками попередження водіїв мототранспорту про необхідність вимкнути двигун на відстані 15 м від паливно-роздавальних колонок
- знаками про обов'язкову висадку пасажирів
- дорожніми знаками, що забороняють в'їзд транспортних засобів із небезпечними та вибуховими вантажами на територію АЗС

п. 16 п. 1 розд. VII Правил № 658

Утримуйте в справному стані протипожежні двері, клапани, водяні завіси тощо.

Використані обтиральні матеріали складайте в металеві ящики з кришками, які щільно закриваються. Після закінчення зміни винесіть ящики з виробничих приміщень.

Обслуговувальний персонал АЗС забезпечте спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту.

Спецодяг потрібно своєчасно прати та ремонтувати, зберігати в розвішеному вигляді в металевих шафах, установлених у спеціально відведених для цього приміщеннях.

Оснастіть АЗС телефонним, гучномовним зв'язком відповідно до Правил пожежної безпеки.

Кришки зливних і замірних труб, люків оглядових та зливних колодязів утримуйте закритими.

Вимірюйте рівень нафтопродуктів у резервуарах спеціально призначеними для цього стандартними вимірювальними приладами.

Зливайте нафтопродукти в резервуари закритим способом (трубопроводом). Перш ніж зливати нафтопродукти з автоцистерн у резервуар, заміряйте рівень нафтопродукту в цьому резервуарі. Процес

Вимоги до зливання
нафтопродуктів

зливання має контролювати працівник АЗС і водій автоцистерни, щоб, зокрема, не допустити переповнення резервуара. Ступінь заповнення резервуарів рідким паливом не має перевищувати 95% їхнього внутрішнього геометричного об'єму.

Наконечники зливних шлангів і зливного пристрою мають бути виготовлені з матеріалу, що унеможливорює іскроутворення в разі ударів об корпус резервуара, технологічного колодязя, зливного пристрою. Наконечники зливного пристрою заземлюйте до контуру, до якого заземлюєте автоцистерну.

Автоцистерни під час зливання мають бути приєднані до заземлювального пристрою. Гнучкий заземлювальний провідник повинен бути постійно приєднаним до корпусу автоцистерни й мати на кінці пристосування для приєднання до заземлювального пристрою. Кожну цистерну автопотяга заземлюйте окремо до повного зливання з неї нафтопродуктів.

Під час експлуатації АЗС не допускайте повного випорожнення резервуарів із бензином. Мінімальний рівень бензину в резервуарі має становити **не менше ніж 5%** від номінального рівня наповнення резервуара. Виняток — випадки, коли випорожнення виконують для очищення резервуарів, перевірки стану їх внутрішніх стінок, ремонтних робіт, зміни виду палива тощо.

Очищуйте резервуари не рідше ніж раз на два роки, а також у разі заміни марки нафтопродукту.

Перед зміною виду палива, наприклад бензин — дизельне паливо, очистіть резервуари від попереднього продукту. Змініть напис — зазначте вид палива, що зберігається, на корпусі наземного резервуара або на видимих місцях трубопроводів наливу підземних резервуарів у муфти для під'єднання зливного рукава автоцистерни.

Для використаних обтиральних матеріалів і забрудненого нафтопродуктами піску встановіть металеві ящики з металевими кришками, що щільно закриваються і не утворюють іскор. Ящики встановіть у зонах сміттєзбірників на відкритому повітрі та регулярно вивільняйте від забруднених нафтопродуктами матеріалів і піску.

Під час зливання нафтопродуктів із автоцистерн у резервуари заборонено застосовувати відкритий вогонь на відстані менше ніж 40 м від території АЗС.

Місця заправлення та зливання нафтопродуктів освітлюйте в нічний час.

АЗС оснастіть жорсткою буксирною штангою завдовжки не менше ніж 3 м для евакуації транспортних засобів із території АЗС у разі пожежі.

Вимоги Правил пожежної безпеки під час заправлення на АЗС:

- мотоцикли й моторолери подавайте до паливороздавальних колонок із непрацюючими двигунами, пуск і вимкнення яких здійс-

Вимоги під час
заправлення

снюйте на відстані не менше ніж 15 м від колонок, а автомобілі — своїм ходом із подальшим вимкненням двигунів до початку заправлення;

- нафтопродукти відпускайте безпосередньо в бензобаки. Дозволяється відпускати нафтопродукти споживачам у металеві каністри, каністри з полімерних матеріалів, які призначені для зберігання нафтопродуктів і на яких нанесене відповідне маркування;
- випадково розлиті на землю нафтопродукти засипайте піском або застосовуйте спеціальні хімічні речовини, а просочений пісок і промаслені обтиральні матеріали збирайте в металеві ящики з кришками, які щільно закривайте й після закінчення робочого дня вивозьте з території АЗС;
- облиті нафтопродуктами частини автомобілів, мотоциклів і моторолерів до пуску двигунів насухо протирайте;
- відстань між автомобілем, який набирає пального, та автомобілем, що стоїть за ним, має бути не менше ніж 3 м, а відстань між усіма іншими автомобілями, які стоять у черзі, — не менше ніж 1 м. При цьому для кожного транспортного засобу забезпечте можливість маневрування та виїзду з території АЗС.

Вивісьте на видних місцях плакати, які містять обов'язки водія під час заправлення автотранспорту, а також інструкції про заходи пожежної безпеки.

Вимоги до пересувних автозаправних станцій

Під час експлуатації пересувних автозаправних станцій (ПАЗС) дотримуйте вимог пожежної безпеки: нанесіть фарбою написи «Пересувна АЗС», «Вогненебезпечно» та знак класифікації вантажу. Укомплектуйте ПАЗС первинними засобами пожежогасіння: не менше ніж двома вогнегасниками, протипожежним покривалом, ящиком із піском, лопатою. Кожна ПАЗС повинна мати інструкцію щодо заходів пожежної безпеки для водія-заправника.

Перед початком відпускання нафтопродуктів **водій-заправник зобов'язаний:**

- забезпечити надійне гальмування автомобіля й причепа на майданчику;
- надійно заземлити ПАЗС**;
- підготувати до застосування первинні засоби пожежогасіння;
- надійно зафіксувати дверцята шафи паливороздавальних агрегатів під час відкривання, протерти підлогу шафи;
- перевірити герметичність трубопроводів та паливороздавальних агрегатів, за потреби негайно усунути виявлені несправності.

Тимчасові зварювальні та інші вогневі роботи, пов'язані із застосуванням відкритого вогню під час технічної експлуатації АЗС, виконуйте відповідно до Правил пожежної безпеки.

** Вертикальний заземлювач під час установаження забивайте в землю на глибину 0,5—0,6 м.

Вимоги пожежної безпеки на АГЗС та АГЗП

На автомобільних газозаправних станціях (АГЗС) та автомобільних газозаправних пунктах (АГЗП) можна заправляти зрідженим вуглеводневим газом тільки балони, установлені на газобалонних автомобілях.

Перш ніж заправляти газобалонні автомобілі, вимкніть їхні двигуни. Вмикати двигун можна тільки після того, як від'єднали гумовотканинні рукави й установили заглушки на відмикаючі пристрої. На це вказує пункт 5 глави 2 розділу VII Правил № 658.

Незалежно від наявності у вибухонебезпечних приміщеннях АГЗС/АГЗП автоматичних приладів сигналізації про небезпечну концентрацію газу в повітрі **не рідше ніж раз за зміну** за допомогою переносних приладів **проводьте аналіз повітря** в цих приміщеннях на наявність суміші пропан-бутану. Результати аналізу фіксуйте в журналі.

Ступінь заповнення резервуарів не має перевищувати 85% їхнього внутрішнього об'єму, якщо різниця температур зрідженого газу під час заповнення та наступного зберігання становить не більше ніж 40 °С. Якщо ця різниця перевищує 40 °С, то ступінь заповнення резервуарів зменшується з урахуванням коефіцієнта об'ємного розширювання зрідженого газу.

Ремені передач для приводів насосно-компресорного обладнання утримуйте в чистоті й захищайте від потрапляння на них бруду, мастила, води та інших речовин, які можуть змінити електропровідність покриття ременів. Шківи й усі металеві предмети поблизу ременя заземліть. Огородження ремінних передач установіть на відстані не менше ніж 0,2 м від ременів.

Перш ніж вводити АГЗС/АГЗП в експлуатацію, складіть виробничу інструкцію з експлуатації і ремонту обладнання, порядку заправлення автомобілів, а також технологічні схеми та інструкції з пожежної безпеки, які затверджує наказом керівник підприємства.

Щоб **запобігти вибуху газу**, а також самозайманню пірофорних відкладень, перед початком внутрішнього огляду та ремонту резервуар:

- повністю вивільніть від зрідженого газу;
- від'єднайте від трубопроводів рідкої і парової фази — установіть заглушки;
- продуйте парою чи інертним газом;
- заповніть водою при відкритому верхньому люку;
- піддайте гідравлічному випробуванню.

Зливати зріджені гази з автоцистерни мають двоє працівників, одного з яких призначте старшим. Злив здійснюйте в денний час.

Транспортну цистерну встановіть від стаціонарної цистерни/резервуара на відстані не ближче ніж 5 м.

Автомобілі, які чекають черги для заправлення, мають розташовуватися за територією АГЗС/АГЗП, поза зоною розміщення паливних резервуарів.

Цистерни, гумовотканинні шланги, за допомогою яких проводите злив або налив, заземліть. Від'єднуйте їх від заземлювального пристрою тільки після закінчення зливо-наливних операцій. На штуцерах вентилів цистерн установіть металеві заглушки. Гумовотканинні шланги маркуйте: вкажіть інвентарний номер, робочий тиск, дату виготовлення, стійкість до вуглеводів і термін чергового випробування.

Якщо виявили витoki газу з території АГЗС/АГЗП, виведіть сторонніх осіб, заглушіть двигуни всіх автомобілів, які перебувають на території, і вживіть заходів для ліквідації аварії.

Первинні засоби пожежогасіння

Усі автозаправні станції оснастять системами протипожежного захисту відповідно до ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту». Незалежно від цього забезпечте АЗС первинними засобами пожежогасіння. Їх вид і кількість розраховуйте згідно з Правилами експлуатації та типовими нормами належності вогнегасників, затвердженими наказом МВС від 15.01.2018 № 25, а також Правилами № 658.

Усі первинні засоби пожежогасіння, розташовані в приміщеннях або на території АЗС, постійно утримуйте в справному стані та готовими до негайного застосування.

Щоб зазначити місце розташування первинних засобів пожежогасіння, установіть вказівні знаки відповідно до чинних державних стандартів. Знаки розміщуйте на видних місцях на висоті від 2 до 2,5 м від рівня підлоги як всередині, так і поза приміщеннями.

Якими вогнегасниками оснастити АЗС — дивіться в *Таблиці 1*.

Таблиця 1

Норми оснащення вогнегасниками АЗС

Кількість заправок за добу	Кількість вогнегасників
До 100 автомобілів включно (контейнерні та модульні АЗС малої потужності)	Один пересувний порошковий вогнегасник з масою заряду вогнегасної речовини (в. р.) не менше ніж 100 кг
Від 100 до 750 автомобілів включно	Два пересувних порошкових вогнегасники з масою заряду в. р. по 100 кг кожний
Понад 750 автомобілів	Три пересувних порошкових вогнегасники з масою заряду в. р. по 100 кг кожний

Підстава — пункт 6 додатка 2 до Правил № 658.

Оснастять АЗС двома ящиками з піском місткістю по 0,5 м³, лопатами, засобами для перенесення піску (ноші, возик тощо) та двома покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу розміром 1,5×2 м.

Пересувні АЗС комплектуйте не менше ніж двома переносними порошковими вогнегасниками з масою заряду в. р. по 10 кг кожний та покривалом розміром 1,5×2 м.

Кожну колонку заправки автомобілів оснастять зрідженим вуглеводневим газом.

Якими вогнегасниками оснастити АГЗС і АГЗП — дивіться в Таблиці 2.

Таблиця 2

Норми оснащення вогнегасниками АГЗС і АГЗП

Будівля/споруда	Вид і кількість вогнегасників
Кожна зливна колонка на АГЗС	• Два переносних порошкових вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 9 кг кожний • Один переносний вуглекислотний вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 5 кг
Насосно-компресорне відділення на АГЗС	• Три переносних порошкових вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 9 кг кожний • Один пересувний порошковий вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 100 кг • Один переносний вуглекислотний вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 5 кг • Два пересувних вуглекислотних вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 28 кг кожний із розрахунку на кожні два насоси
Резервуари для зберігання зрідженого газу на АГЗС	• Три переносних порошкових вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 9 кг кожний • Один пересувний порошковий вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 100 кг • Два переносних вуглекислотних вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 5 кг кожний • Два пересувних вуглекислотних вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 28 кг кожний із розрахунку на кожні 200 м³ загальної ємності резервуарів
Допоміжні будівлі АГЗС	• Один переносний порошковий вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 9 кг • Один переносний вуглекислотний вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 5 кг на кожні 200 м²
АГЗП	• Два переносних порошкових і два переносних вуглекислотних вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 9 кг і 5 кг кожний відповідно • Один пересувний порошковий вогнегасник із масою заряду в. р. не менше ніж 100 кг із розрахунку на кожний резервуар АГЗП

Підстава — пункти 9—10 додатка 2 до Правил № 658.

Допускається замінювати вогнегасники одного типу на інший із забезпеченням рівності сумарної вогнегасної здатності вогнегасників за класом пожежі.

Відстань від можливого осередку пожежі до місця розташування вогнегасників не має перевищувати 30 м.

Для комплектування електроустановок і технологічного обладнання застосовуйте тільки порошкові або вуглекислотні вогнегасники. Застосовувати водопіnnі вогнегасники для гасіння пожеж електроустановок і технологічного обладнання, що перебувають під напругою, **не дозволяється**.

Вогнегасники встановлюйте в легкодоступних і помітних місцях — у коридорах, біля входів або виходів із приміщень тощо, а також у пожежонебезпечних місцях, де найбільш імовірна поява осередків пожежі. При цьому захистіть вогнегасники від прямих сонячних променів і безпосередньої, без загороджувальних щитків, дії опалювальних та нагрівальних приладів.

На кожні 5000 м² території забудови об'єкта встановить не менше ніж один пожежний щит. Або, якщо є змога, установить утеплену будівлю (пожежний пункт) із температурою повітря взимку не нижче ніж 5 °С із набором первинних засобів пожежогасіння, як-от:

- три порошкових вогнегасники з масою заряду в. р. не менше ніж 9 кг кожний;
- покривало з негорючого теплоізоляційного матеріалу або повсті розміром 2х2 м;
- один ящик із піском місткістю не менше ніж 0,5 м³;
- дві лопати — совкова й штикова;
- два пожежних відра;
- два ломы;
- дві сокири;
- три гаки;
- ноші або возик для перенесення/перевезення пожежного інвентарю та піску.

І насамкінець пам'ятайте: пожежні щити/стенди, інвентар, інструмент, вогнегасники не мають створювати перешкод під час евакуації. ■

Expertus
Охорона праці

**Дізнавайтеся нове
та спілкуйтеся
з колегами
на офіційному
телеграм-каналі!**

Служба охорони праці

пiклуємося про здоров'я працівників

Тримайте рекомендації МОЗ, яким має бути вміст набору для першої допомоги в умовах надзвичайної ситуації та як користуватися ним

За матеріалами
Міністерства охорони
здоров'я України

Що покласти в аптечку на випадок надзвичайної ситуації

Сьогодні через збройну агресію російських окупантів і реальну загрозу надзвичайних ситуацій ми змушені бути готовими до всього. Найперше необхідно подбати про своє здоров'я, а отже — підготувати аптечку першої допомоги. Вона може знадобитися будь-коли й будь-де: вдома, у транспорті, на вулиці, у сховищі тощо. Чим укомплектувати її — розповідаємо в статті.

Вміст аптечки

МОЗ рекомендує розширити вміст аптечки, щоб бути готовими до будь-якої надзвичайної ситуації: природного, техногенного чи воєнного характеру. Що саме в неї покласти — розгляньте в *Таблиці*.

Вміст аптечки на випадок надзвичайної ситуації для чотирьох осіб

Найменування	Кількість
Рукавички нестерильні	4 пари
Атравматичні ножиці для розрізання одягу чи взуття	1 од.
Бинт марлевий стерильний та нестерильний різних розмірів	5 од.
Бинт еластичний різних розмірів	2 од.
Гідрогелева протиопікова пов'язка/бинт (не менше ніж 10×10 см)	2 од.
Термоковдра на поліетиленовій основі	1 од.
Термометр (не ртутний та в захисному футлярі)	1 од.
Пакет перев'язувальний індивідуальний стерильний з еластичним компресійним компонентом першої допомоги із захисною вологостійкою оболонкою (типу «Ізраїльський бандаж»)	2 од.
Плівка/клапан для штучної вентиляції легень	2 од.
Гіпотермічний пакет	1 од.
Пов'язка/щиток на око	1 од.
Пластир бактерицидний різних розмірів	25 од.

Закінчення Таблиці

Найменування	Кількість
Лейкопластир на нетканій основі (завдовжки 3—5 м, завширшки 3—5 см)	1 од.
Серветки стерильні марлеві	10 од.
Косинка медична перев'язувальна для іммобілізації кінцівок	2 од.
Гормональна мазь	1 од.
Антисептик	1 на водній основі, 1 — спиртовий
Знеболювальний/жарознижувальний засіб	1 упак.
Ентеросорбент	1 упак.
Таблетки для знезараження води	1 упак.
Скотч армований	1 од.
Маркер для нанесення інформації водостійкий	1 од.
Додатково для людей із відповідними вміннями та навичками	
Засіб для зупинки кровотечі хімічний (бинт кровоспинний тампонувальний із гемостатичним засобом)	
Оклюзійна торакальна пов'язка/наліпка на гелевій основі з клапаном або без нього	
Засіб для зупинки кровотечі механічний типу «CAT»	
Шина іммобілізаційна гнучка завширшки 10—11 см, завдовжки від 90 см	
Назофарингеальний повітровід із лубрикантом	
Голка декомпресійна	

Із вмістом аптечки розібралися. Далі з'ясуємо деякі особливості її використання.

Правила користування

Коли складатимете й використовуватимете аптечку, **дотримуйте рекомендацій:**

1. Рукавички вибирайте нітрилові або вінілові, не припудрені, свого розміру.
 2. Гормональна мазь знадобиться в разі укусів комах чи контактів із отруйними рослинами, що супроводжуються свербіжем.
 3. Для дезінфекції рук використовуйте спиртові антисептики.
- А для оброблення ран — засоби з вмістом:
- хлоргексидину біглюконату;
 - водного розчину повідон-йоду;
 - октенідину дигідрохлориду.

Не використовуйте для оброблення ран спиртові розчини йоду чи брильянтового зеленого, перекис водню.

4. Щоб знизити температуру тіла й зняти больовий синдром, використовуйте ібупрофен або парацетамол відповідно до інструкції або рекомендацій лікаря.

Для дiтей передбачте знеболювальнi/жарознижувальнi засоби в суспензiї чи супозиторiях.

5. Ентеросорбенти — як-от активоване вугiлля, кремнiю дiоксид, використовуйте в разi харчових отруень, дiареї.

6. Таблетки для знезараження води потрiбнi для дезiнфекцiї iндивiдуальних запасiв води з неперевiрених джерел. Варто використовувати препарати з активною речовиною — дихлорiзоцiанурат натрiю.

7. Зробiть запас лiкiв, якi ви потiйно приймаєте за рекомендацiєю лiкаря.

Перевiрте термiн придатностi лiкiв перед тим, як покласти їх до аптечки.

8. Людям iз артерiальною гiпертензiєю та/або цукровим дiабетом необхідно також взяти тонометр i глюкометр iз запасом тест-смужок та елементiв живлення.

Пам'ятайте: укомплектована аптечка та вмiння нею користуватися — запорука готовностi до будь-яких непередбачуваних подiй. ■

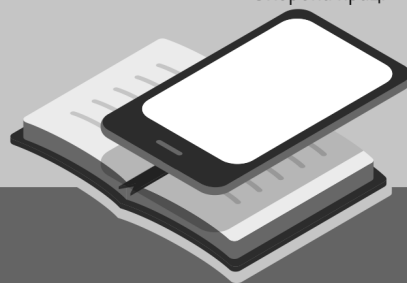
**Зручний електронний формат
журналу завжди пiд рукою!**

Expertus
Охорона працi

Для отримання доступу телефонуйте

0 800 21 23 12

працюємо з документами

банк інструкцій з охорони праці

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ _____

(посада керівника підприємства)

№ _____

(число, місяць, рік)

ІНСТРУКЦІЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ № _____ для машиніста зернозбирального комбайна

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція* поширюється на машиніста зернозбирального комбайна (далі — машиніст) і є внутрішнім нормативним актом із охорони праці.

Інструкція містить обов'язкові вимоги безпеки для машиніста зернозбирального комбайна (далі — комбайн) або інших працівників, які виконують обов'язки машиніста комбайна за суміщенням.

1.2. Робота машиніста полягає в керуванні комбайнами, тракторами та агрегатами.

Машиністи комбайна, які в процесі експлуатації або ремонту виконують стропування вантажів, повинні пройти спеціальне навчання та отримати посвідчення на право роботи за суміжною професією «стропальник».

1.3. Інструкція розроблена відповідно до Порядку опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів з охорони праці, що діють на підприємстві, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 № 132; Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9; Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.

1.4. До роботи машиністом допускають осіб, не молодших 18 років, які пройшли:

1) професійну підготовку, мають посвідчення за професією і необхідну групу допуску з електробезпеки;

2) попередній медичний огляд і придатні до роботи за професією;

3) вступний інструктаж із питань охорони праці;

4) первинний інструктаж із питань охорони праці на робочому місці відповідно до затвердженого переліку інструкцій з охорони праці;

5) щорічне спеціальне навчання і перевірку знань із питань охорони праці;

6) стажування під керівництвом кваліфікованого працівника протягом 2—15 змін. Строк стажування має бути достатнім, щоб набути практичних навичок, ознайомитися з технологією робіт і технологічними пристроями тощо. Допуском до самостійної роботи є розпорядження керівника по структурному підрозділу.

1.5. У процесі роботи машиніст комбайна проходить:

1) повторний інструктаж — не рідше ніж раз на три місяці;

* Наведено примірну інструкцію. За потреби адаптуйте її до умов вашого підприємства.

2) позаплановий інструктаж — у разі:

- уведення в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів із охорони праці, а також при внесенні змін і доповнень до них;
- зміни технологічного процесу, заміни або модернізації устаткування, приладів та інструментів, матеріалів або інших чинників, що впливають на стан охорони праці;
- порушень вимог нормативно-правових актів із охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо;
- перерви в роботі понад 30 календарних днів;

3) цільовий інструктаж — у разі:

- ліквідації аварії або стихійного лиха;
- робіт, які виконують за нарядом-допуском або розпорядженням.

1.6. Машиніст комбайна повинен знати:

1) інструкції —

- з охорони праці для суміжних професій і згідно з роботами, які виконує;
- заводу-виготовлювача з експлуатації комбайна, трактора, агрегатів;
- про порядок видачі письмових нарядів на виконання робіт;
- робочу інструкцію машиніста;

2) технологічні карти, карти безпеки тощо;

3) положення про застосування биркової системи;

4) будову комбайна, будову та призначення його механізмів і приладів безпеки;

5) методи визначення відмов у роботі комбайна та їх усунення;

6) призначення мастильних матеріалів;

7) обсяги, порядок та організацію роботи під час ремонтів і технічних обстежень обладнання, механізмів та приладів безпеки комбайна;

8) порядок робіт за нарядами-допусками поблизу струмопроводів, газопроводів, тепловодопроводів, кислотопроводів або інших комунікацій;

9) загальні відомості щодо газонебезпечних і вогневих робіт на магістральних трубопроводах;

10) вимоги правил пожежної безпеки, вміти користуватися протипожежним інвентарем і обладнанням;

11) призначення і правила безпечної експлуатації машин, механізмів, обладнання та інших монтажних і захисних засобів, що використовує в процесі роботи;

12) план локалізації і ліквідації аварійних ситуацій та аварій під час робіт.

1.7. Машиніст комбайна зобов'язаний:

1) дотримувати правил внутрішнього трудового розпорядку, вимог із охорони праці й пожежної безпеки на робочому місці в межах інструкцій та інших нормативно-правових актів, що діють на підприємстві;

2) дотримувати порядку на своєму робочому місці, дільниці тощо, вимог виробничої санітарії, гігієни праці;

3) користуватися спецодягом, спецвзуттям, іншими засобами індивідуального й колективного захисту та запобіжними пристроями;

4) виконувати тільки ту роботу, яку доручив керівник і з якої машиніст пройшов інструктаж;

5) не допускати сторонніх осіб на робоче місце, не передоручати їм свою роботу, не залишати робоче місце без дозволу керівника;

6) знати місця розташування засобів пожежогасіння та вміти ними користуватися;

7) не перебувати на робочому місці або території підприємства в стані алкогольного, токсичного або наркотичного сп'яніння;

8) курити тільки в позначених і спеціально обладнаних місцях.

1.8. Машиніста комбайна забезпечують спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ) відповідно до встановлених норм, а саме:

Найменування спецодягу й спецвзуття та інших ЗІЗ	Строк носіння
Костюм бавовняний	12 міс.
Черевики шкіряні	24 міс.
Чоботи гумові	36 міс.
Рукавиці комбіновані	14 днів

Найменування спецодягу й спецвзуття та інших ЗІЗ	Строк носіння
Жилет сигнальний	24 міс.
Каска захисна з підшоломником	24 міс.
Окуляри захисні	До зносу
Респіратор пилозахисний	До зносу
Вкладиші протишумові або навушники	До зносу
Куртка утеплена	24 міс.
Штани утеплені	24 міс.
Чоботи утеплені	36 міс.
Рукавиці сукняні	12 міс.

1.9. Спецодяг і спецвзуття мають бути відповідного розміру та росту. Спецодяг має бути чистим, підібраним за розміром, не має заважати рухам під час роботи.

1.10. Робочим місцем машиніста є кабіна комбайна, майданчики для стоянки/зберігання комбайнів, територія і майданчики, де працівники виконують роботи.

Робоче місце машиніста не є постійним протягом зміни. Місця робіт визначає кожної зміни безпосередній керівник робіт.

1.11. Робоче місце машиніста має бути безпечним на всіх стадіях робіт. Робоча площадка кабіни, органи керування комбайном, поверхня майданчиків, трапів, драбин мають бути сухими, чистими й вільними від сторонніх предметів. Їх потрібно постійно очищувати від бруду й підтримувати у справному стані.

Заборонено встановлювати на комбайні додаткові сидіння.

1.12. Комбайн укомплектовують:

1) медичною аптечкою для надання домедичної допомоги з повним переліком медикаментів;
2) журналами приймання-здавання зміни, реєстрації проведених ремонтів і щоденного технічного обслуговування тощо. Усі журнали мають бути пронумерованими, прошнурованими, підписаними керівником і скріпленіми печаткою за її наявності;

3) технічною документацією на комбайн, інструкціями, картами безпеки, технологічними картами тощо;

4) необхідним якісним і справним інструментом та пристроями;

5) необхідними знаками, вогнегасником, брезентом.

1.13. За наявності на комбайні сигнальної апаратури на ньому мають бути таблички, написи, що пояснюють значення застосування сигналів.

1.14. Основні небезпечні та шкідливі виробничі чинники, які можуть впливати на машиніста під час роботи:

- 1) несправні засоби виробництва, робочий інструмент і обладнання;
- 2) гострі краї, задирки на поверхнях інструментів, обладнання тощо;
- 3) рухомі частини механізмів, рухомий автотранспорт;
- 4) недостатня освітленість робочих місць, проїздів;
- 5) падіння з висоти;
- 6) підвищена забрудненість повітряного середовища пилом;
- 7) підвищений рівень шуму та вібрації;
- 8) ураження електричним струмом за наявності незахищених струмопровідних частин електрообладнання;
- 9) дія підвищених та низьких температур, кліматичні чинники — дощ, сніг, обмерзання, протяги;
- 10) важкість і напруженість праці.

1.15. Машиніст комбайна повинен дотримувати заходів пожежної безпеки:

1) вміти користуватися вогнегасником. На вогнегасник заборонено вішати одяг, класти зайві речі;

2) не курити й не користуватися відкритим вогнем біля комбайна;

3) не залишати на території підприємства, у кабіні комбайна та на його вузлах і агрегатах промаслене ганчір'я;

4) не працювати в спецодязі, який забруднений паливно-мастильними матеріалами;

5) не перевозити легкозаймисті речовини в кабіні або на будь-яких інших частинах комбайна;
 6) розлите паливо або мастило негайно прибирати;
 7) обтиральні матеріали зберігати в спеціальних металевих ящиках із кришками, що щільно прилягають;

8) заправляти комбайн і ставити на стоянку в неробочий час тільки на майданчику, що очищений від стерні, сухої трави тощо. Місце стоянки комбайнів — не ближче ніж 100 м від житлових приміщень, хлібних масивів тощо. Відстань між комбайнами — не менше ніж 10 м;

9) заправляти комбайн у полі тільки закритим способом. Заборонено використовувати відра, лійки та інший інвентар, що не забезпечує закритого заправлення;

10) заборонено встановлювати на комбайні додаткові ємності з паливно-мастильними матеріалами.

1.16. Машиніст має право відмовитися від дорученої роботи, якщо склалася ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я.

1.17. За перших ознак захворювання машиніст зобов'язаний негайно повідомити безпосереднього керівника робіт, за потреби — звернутися до лікаря.

1.18. За порушення вимог цієї Інструкції машиніст несе відповідальність відповідно до законодавства України.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Надягти спецодяг і спецвзуття. При цьому унеможливити захоплення спецодягу механізмами та інструментом. Перевірити справність і підготувати для використання захисні окуляри, пилозахисний респіратор тощо.

2.2. Отримати наряд/письмовий наряд на зміну в безпосереднього керівника робіт та інструктаж про заходи безпеки під час виконання завдання.

2.3. На початку зміни машиніст повинен:

1) ознайомитися із записами в журналі приймання-здавання зміни;

2) перевірити:

- справність усіх механізмів комбайна та гальм;
- справність заземлювальних пристроїв, цілісність живильного кабелю і стан його прокладки;
- справність огорожень обертових пристроїв;
- освітлення комбайна й сигнальних приладів;
- наявність і придатність протипожежних засобів, інструменту;
- роботу механізмів і контрольно-вимірювальних приладів;
- змащення передач, підшипників, а також стан мастильних пристроїв і сальників;
- рівень пального в баку (лише мірною лінійкою), мастила в картері двигуна й баках гідросистеми, води в системі охолодження. Не допускати перегріву двигуна;
- відсутність витоків у системі подачі палива, гідросистемі, системі охолодження, цілісність з'єднувальних шлангів;
- кріплення рульової колонки, рульової сошки, повздовжньої і поперечної рулевих тяг, наявність і справність шплінтів. Люфт руля не має перевищувати 15°;
- справність і надійність кріплення гальм, моста ведучих коліс, затягування гайок дисків і ободів коліс. Заборонено експлуатувати комбайн за відсутності навіть одного болта кріплення дисків чи ободів коліс. Вільний хід педалі гальм, муфти зчеплення має бути в межах, рекомендованих заводом-виготовлювачем;
- стан кріплень і підтягнути гайки, які ослабли;
- щільність з'єднання колектора з головкою двигуна й вихлопною трубою;
- стан електротехнічного обладнання, ізоляції електропроводів і контактів. Електропроводка повинна бути надійно закріпленою, не мати провисань і не має торкатися рухомих частин комбайна;
- відсутність тріщин і деформацій;

3) поставити підпис у журналі приймання-здавання зміни.

2.4. Огляд комбайна здійснювати при механізмах, що не працюють.

2.5. Якщо під час огляду та випробування комбайна виявили несправності, які перешкоджають його безпечній роботі, не розпочинаючи роботу, зробити відповідні записи в журналі приймання-здавання зміни й доповісти безпосередньому керівнику робіт.

2.6. Розпочинати роботу тільки після того, як усунули несправності, та про це є відмітки в журналі приймання-здавання зміни.

2.7. Для підготовки робочої зони та засобів виробництва на початку зміни безпосередній керівник робіт надає машиністу комбайна необхідний час.

2.8. Перед тим як запустити комбайн і почати роботу або рух, впевнитися у відсутності поблизу людей, неприбраних предметів і подати звуковий сигнал. Запустити двигун повинен тільки машиніст комбайна.

2.9. Перед запуском двигуна:

- переконатися у відсутності сторонніх предметів на рухомих частинах;
- витерти насухо всі зовнішні частини машини, на які потрапили паливо чи мастило, щоб уникнути загоряння.

2.10. Заборонено запускати двигун при несправному блокувальному пристрої, який запобігає запуску двигуна при увімкненій передачі. Щоб запобігти самовключенню передач, провести регулювання блокувального механізму.

2.11. Рушаючи з місця, особливо перед початком руху назад, під час повороту й зупинки машиніст зобов'язаний дати попереджувальний сигнал.

3. Вимоги безпеки під час роботи

3.1. Виконувати тільки ті завдання, які отримали від безпосереднього керівника робіт. Не залишати робоче місце та не виконувати роботу, яка не входить до обов'язків машиніста, без дозволу безпосереднього керівника робіт. Виняток — випадки, коли існує загроза життю чи здоров'ю працівників.

3.2. Не допускати в кабінку комбайна, на зовнішні майданчики та в зону роботи сторонніх осіб. Під час роботи комбайна не допускати перебування людей, зокрема обслуговувального персоналу, машин і механізмів у радіусі менше ніж 5 м від будь-якої частини комбайна.

3.3. Під час роботи уважно стежити за робочими органами комбайна. Заборонено залишати без догляду комбайн із двигуном, який працює.

3.4. При пересуванні сходами комбайна бути обережним, не поспішати, ступати на кожен сходинку, триматися за поручні. Під час спуску сходами необхідно мати три точки опори: дві ноги й рука або дві руки й нога.

3.5. Під час руху комбайна не залишати його без керування.

3.6. Заборонено керувати комбайном стоячи.

3.7. При поворотах і розворотах знижувати швидкість руху до 3—4 км на годину.

3.8. Під час вивантаження зерна заборонено:

1) сидіти на бортах автомобіля;

2) перебувати під вивантажувальним шнеком зерна в бункері;

3) проштовхувати зерно руками чи ногами. Застосовувати для цього лише спеціально призначений інструмент.

3.9. Заборонено відпочивати в копицях, на валках, біля комбайнів і під ними, а також на обочинах польових доріг поблизу агрегатів, що працюють. Відпочивати можна тільки в спеціально відведеному місці за межами ділянки, де збирають урожай.

Місце відпочинку має бути видимим і спеціально обладнаним, а в темну пору доби повинне мати штучне освітлення.

3.10. Заборонено працювати на комбайні під час грози.

3.11. Перевіряти поле, розбивати його на загінки, проводити прокоси, обкоси тільки в світлий час доби.

3.12. *Заходи безпеки під час роботи в нічний час*

3.12.1. При підготовці комбайна до роботи в нічний час перевірити справність освітлення, відрегулювати його, перевірити освітлення щитка вимірювальних приладів.

3.12.2. Заправляти комбайни паливом, водою і мастилом для роботи в нічний час тільки у світлий час доби. У разі вимушеного заправлення в нічний час користуватися переносною електролапою або освітленням від іншого комбайна, автомобіля тощо. Заборонено користуватися відкритим вогнем.

3.12.3. Місце відпочинку в нічний час позначати ліхтарем або іншим джерелом освітлення.

3.13. При накачуванні шин перевіряти тиск і доводити його до норм, рекомендованих заводською інструкцією.

3.14. Не експлуатувати комбайн, якщо в гідравлічній системі підтікають мастила.

3.15. Акумуляторні батареї надійно закріплювати й закривати кришкою, пробки туго затягувати, клемми покривати тонким шаром технічного вазеліну.

3.16. Під час перевірки рівня і щільності електроліту не допускати його потрапляння на одяг і тіло. Якщо це сталося, негайно змити його водою з милом.

3.17. *Заправлення двигуна водою і паливом*

3.17.1. Відкривати кришку радіатора гарячого двигуна в рукавицях і берегтися, щоб паром не обпекти обличчя й руки.

3.17.2. Під час заправлення пускового двигуна бензином дотримувати правил:

1) заправляти двигун тільки закритим способом;

2) місця, залиті етиловим бензином, обробляти хлорним вапном;

3) краплі бензину, що потрапили на шкіру, змивати водою з милом;

4) у разі потрапляння крапель чи парів бензину в очі промити їх водою і звернутися до лікаря.

3.18. *Заходи безпеки при транспортуванні та/або переїздах*

3.18.1. Швидкість руху комбайна на дорогах при переїзді своїм ходом не має бути більшою, ніж передбачає його технічна характеристика.

3.18.2. Спускання або підймання комбайна при куті схилу місцевості більше ніж той, що встановлений паспортними даними, здійснювати за допомогою трактора або лебідки в присутності механіка.

3.18.3. За потреби зупинити комбайн на проїзній частині дороги вдень відгородити його знаком аварійної зупинки, а в темну пору доби або за поганої видимості — бар'єрним огородженням із червоним миготливим ліхтарем, установленим на відстані не менше ніж 20 м до комбайна в населених пунктах і 40 м — за межами населеного пункту.

3.18.4. Під час транспортування комбайна на причепі-великогазовозі машиністу заборонено перебувати в кабіні комбайна, а також на платформі цього причепа.

3.18.5. При транспортуванні комбайна, щоб не допустити його самовільного переміщення по платформі причепа-великогазовоза, комбайн надійно закріпити.

3.18.6. Переміщення/перегін комбайна проводити за сигналами спеціально призначеної особи. При цьому має бути забезпечена постійна видимість між машиністом і спеціально призначеною особою.

3.18.7. При перегоні двох і більше комбайнів, незалежно від відстані перегону, призначають старшого по колоні.

3.18.8. Перед переїздом через дорогу зупинитися і впевнитися в тому, що шлях безпечний і поблизу немає транспорту.

3.18.9. Під час руху шляхами в денний час кінці жатки позначати попереджувальними червоними прапорцями, а в нічний час — червоним сигнальним світлом. Вивантажувальний шнек установити в транспортне положення.

3.18.10. При наближенні до залізничного переїзду, який охороняють, керуватися попереджувальними знаками, сигналами світлофорів, звуковими сигналами, положенням шлагбаумів і вказівками чергового по переїзду. При закритому положенні шлагбаума чи червоному світлі світлофора зупинитися не ближче ніж за 5 м до шлагбаума.

3.18.11. При наближенні до залізничного переїзду, що не охороняють, знизити швидкість руху. Не доїжджаючи 10 м до найближчої рейки залізничної колії, зупинитися і впевнитися у відсутності поїзда.

3.18.12. Переїжджати через залізничні колії тільки по суцільному настилу й у місцях, спеціально призначених для переїзду. Переїжджати через переїзд зі швидкістю 3—4 км/год. Переключати передачу під час переїзду через залізничний переїзд заборонено.

3.18.13. Не проїжджати під лінією електропередач, якщо відстань від найвищої точки комбайна до найближчого проводу менше ніж 2 м.

3.18.14. При русі комбайнів один за одним або за колісним трактором дотримувати інтервалу не менше ніж 30 м. Триматися правого боку та стежити, щоб відстань між зустрічними машинами й крайніми виступами комбайнів була не менше ніж 2 м. На підйомах і спусках інтервал збільшують до 50 м.

3.18.15. Обганяти транспорт, що рухається зі швидкістю понад 10 км/год, заборонено.

3.18.16. При зупинці комбайна ставити його тільки на узбіччі дороги, залишаючи достатньо місця для проїзду автотранспорту.

У нічний час габарити комбайна мають бути позначені червоним сигнальним світлом.

3.18.17. На спусках і підйомах рухатися на першій передачі, на мінімальних оборотах двигуна.

Максимально допустимий спуск не має перевищувати 150. Під час спуску з гори й при підйманні не можна включати муфту щеплення і переключати передачу. На випадок вимушеної зупинки включати гальма, зафіксувати їх у загальмованому стані, під колеса підкласти противідкатні упори.

3.18.18. Рух заднім ходом, а також розвороти й повороти виконувати на малій швидкості, подавши сигнал і впевнившись у відсутності людей та/або транспортних засобів на шляху руху. Під час руху заднім ходом ногу тримати на педалі гальма.

3.18.19. Під час переїздів через мости керуватися установленими біля мостів знаками вантажопідйомності та ширини проїзної частини.

3.18.20. Під час погіршення видимості шляху руху (туману, дощу тощо) вмикати освітлення і періодично подавати звуковий сигнал.

3.18.21. Під час руху слизькою дорогою бути особливо обережним. Не можна різко гальмувати та змінювати напрямку руху. Гальмувати плавно, не виключаючи муфти зчеплення.

3.18.22. Перш ніж виїжджати на мости, перевірити за дорожніми знаками вантажопідйомність моста й пересвідчитися, що його стан гарантує безпечний проїзд.

3.19. Вимоги безпеки під час технічного обслуговування і ремонту комбайна

3.19.1. Ремонт комбайна проводити відповідно до затвердженого наказом по підприємству графіка планово-запобіжних ремонтів.

Технічне обслуговування комбайна проводити тільки після його зупинки. При цьому вимкнути двигун, а всі рухомі та ходові частини комбайна застопорити.

3.19.2. Технічне обслуговування і ремонт виконувати на рівних, очищених від сторонніх предметів майданчиках, де забезпечується: стійкість комбайна, достатнє освітлення всіх вузлів, агрегатів і деталей.

3.19.3. Заборонено залишати важкі деталі (вузли) комбайна в нестійкому положенні.

3.19.4. При технічному обслуговуванні гідравлічних систем стежити за тим, щоб тиск у системі не перевищував встановленого паспортом. Заборонено регулювати запобіжні клапани гідросистем, а також інші опломбовані клапани, прилади та вузли до закінчення їх гарантійного строку.

3.19.5. Перевіряти й регулювати робочі органи та механізми, надівати й натягувати паси, ланцюги, усувати несправності, проводити мащення, очищати різальний інструмент, молотильний барабан, копнувач тощо потрібно тільки при заглушеному двигуні. Перед цими роботами на рульовому колесі вивісити табличку «Не вмикати! Працюють люди!»

3.19.6. Під час усіх видів ремонту, коли потрібно зупинити механізм і розібрати силові та оперативні ланцюги його електричного приводу, дотримувати організаційних і технічних заходів, що забезпечують безпечне виконання цих робіт на приводі, вузлі тощо.

3.20. Заходи безпеки під час обслуговування жатки

3.20.1. Перш ніж виконувати роботи під жаткою, перекрити кран гідроциліндрів підйому жатки й застрахувати її надійними підставками. Не використовувати для підставок ящики, цеглу, деталі машини тощо.

3.20.2. Очищати різальний апарат спеціальними чистиками.

3.20.3. Заміну ножа проводити при заглушеному двигуні.

3.20.4. Запасні сегменти ножів мають бути зв'язаними й зберігатися окремо.

3.20.5. Переносити ножі в рукавицях, тримаючи за тильну частину.

3.20.6. Зберігати запасні ножі в дерев'яних чохлах у спеціально відведеному місці. Возити їх на комбайні заборонено.

3.20.7. Під час приєднання корпусу жатки заборонено перебувати на похилій камері, а також між камерою і жаткою.

3.21. Заходи безпеки під час обслуговування молотарки

3.21.1. Постійно стежити за місцями жатки й барабана, де намотується солома. Очищення проводити спеціальними крючками. При цьому використовувати ЗІЗ.

3.21.2. Під час обслуговування молотарки перевіряти кріплення бичів і деки, молотильного барабана комбайна, корпусів підшипників барабана, приймального й відбійного бітерів. Молотильний барабан має бути відбалансованим, бичі барабана й дека міцно затягнутими.

3.22. Умови та чинники, за яких потрібно припинити роботу:

1) конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва;

2) незадовільний стан виробничого середовища — перевищення гранично допустимого рівня небезпечних і шкідливих виробничих чинників;

3) невідповідність засобів колективного й індивідуального захисту встановленим вимогам та їх недостатність;

4) несправності системи вентиляції, освітлення;

5) раптове погіршення стану здоров'я.

3.23. У разі нещасного випадку чи раптового захворювання, порушення технологічного процесу, несправності обладнання негайно припинити роботу, сповістити безпосереднього керівника робіт.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Поставити комбайн на відведене місце, загальмувати його. Перевірити:

1) стан вузлів механізмів, агрегатів і гальм;

2) стан огорожень обертових частин механізмів і стан захисних засобів.

4.2. Результати перевірки, зауваження по роботі вузлів, механізмів зафіксувати в журналі приймання-здавання зміни.

4.3. Зібрати на робочому місці інструмент, пристосування, допоміжні матеріали тощо. Доповісти безпосередньому керівнику робіт про всі недоліки, які виявили під час роботи.

4.4. Зняти спецодяг, спецвзуття, оглянути його та покласти в спеціально призначене для зберігання місце.

4.5. Вимити руки та обличчя теплою водою з милом. Заборонено мити руки в мастилі, бензині, гасі й витирати їх ганчір'ям, забрудненим ошурками, тирсою, стружкою.

4.6. Якщо є змога, прийняти душ. Під час пересування вологою і мокрою підлогою роздягалень та душових бути обережним. При кожному кроці впевнитися, що нога надійно стоїть на підлозі.

4.7. Доповісти безпосередньому керівнику робіт про виконання наряду та про всі недоліки, що виявили в процесі роботи.

4.8. Залишити територію підприємства, рухаючись затвердженими маршрутами.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях

5.1. Ознаки можливих аварійних ситуацій:

1) їдкий запах, запах гару, диму, горілої ізоляції тощо;

2) сильний запах одоранту;

3) електричні удари при дотику до металевих неструмопровідних частин механізмів, обладнання, елементів будівель і споруд;

4) спрацювання аварійних пристроїв і сигналізації;

5) заклинювання рухомих частин механізмів, вузлів, агрегатів тощо.

5.2. У разі аварійної ситуації машиніст комбайна зобов'язаний:

1) припинити роботу;

2) повідомити безпосереднього керівника робіт;

3) виконувати вказівки безпосереднього керівника робіт або іншої посадової особи щодо усунення аварійної ситуації.

5.3. Якщо склалася ситуація, що може призвести до аварії або нещасного випадку, повідомити безпосереднього керівника робіт і вжити заходів, щоб не допускати працівників до небезпечної зони.

5.4. У разі пожежі (ознак горіння) на робочому місці сповістити безпосереднього керівника робіт і вжити заходів для гасіння пожежі наявними засобами пожежогасіння.

5.5. Якщо у вогнищі є балони зі стисненими, зрідженими й розчиненими газами (кисень, пропан, ацетилен тощо), покинути небезпечну зону й вивести людей за її межі. Виставити пости, щоб огородити небезпечну зону.

5.6. Викликати аварійно-рятувальні служби. При цьому вказати назву підприємства, місце події, наявність людей, потерпілих, а також своє прізвище.

5.7. Дотримувати вказівок представників аварійно-рятувальних служб.

5.8. Надати потерпілим домедичну допомогу згідно з Інструкцією про порядок надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах, що діє на підприємстві.

5.9. Загальна послідовність дій під час домедичної допомоги потерпілим:

1) усунути вплив на організм чинників, які загрожують життю або здоров'ю потерпілого, — вивільнити від дії електричного струму, винести із зараженої території, загасити одяг, що горить, тощо;

- 2) оцінити стан потерпілого, визначити характер і тяжкість травми;
- 3) виконати необхідні дії, щоб врятувати потерпілого;
- 4) підтримувати основні життєві функції потерпілого, доки не прибудуть медичні працівники;
- 5) викликати швидку медичну допомогу або транспортувати потерпілого до найближчого медичного закладу.

5.10. Якщо під час роботи виявили підозрілі та/або вибухові предмети, пошкодження підземних комунікацій, ЛЕП тощо, негайно припинити роботу й повідомити безпосереднього керівника робіт.

_____ (посада керівника підрозділу (організації) — розробника)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено:

Керівник (спеціаліст)
служби охорони праці підприємства

_____ (підпис)

_____ (ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

Керівник (фахівець)
із правових питань**

_____ (підпис)

_____ (ім'я, ПРИЗВИЩЕ)

** За потреби інструкцію погоджують інші уповноважені служби, підрозділи та посадові особи підприємства, перелік яких визначає служба охорони праці, наприклад головний механік, інженер з безпеки руху, начальник авто-тракторного парку.

Інструкцію підготував **Сергій Бойко**,
спеціаліст із охорони праці, Київ

запитання – відповідь

Надсилайте запитання до наших експертів

Expertus Tek,
вул. Євгена Сверстюка, 11-Б, а/с 112, Київ, 02002

Зазначте у листі ПІБ, назву підприємства, свою посаду та контактний номер телефону

На ваші запитання відповідає **Володимир Шапінський**, експерт із охорони праці, Київ

Чи оформлювати новий дозвіл, якщо підприємство змінило назву

Підприємство, яке має дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки та декларацію, змінило назву. Код ЄДРПОУ не змінювався. Чи потрібно отримувати новий дозвіл чи достатньо надіслати інформаційного листа до Держпраці?

Законодавство не дає однозначної відповіді на це запитання.

З одного боку, зміна найменування та місця розташування юридичної особи не є підставами, щоб переоформити документ дозвільного характеру. Так скеровує частина восьма статті 4¹ Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV (далі — Закон № 2806).

З іншого боку, стаття 21 Закону про охорону праці зазначає, що зміна найменування суб'єкта господарювання — це підстава, щоб переоформити документ дозвільного характеру.

Тобто маємо правову колізію. Тому користуємося пунктом першим листа Мін'юсту «Щодо практики застосування норм права у випадку колізії» від 26.12.2008 № 758-0-2-08-19:

Якщо є неузгодженості між нормами, виданими одним і тим самим нормотворчим органом, застосовують акт, виданий пізніше, навіть якщо ухвалений раніше акт не втратив своєї чинності.

Отже, керуйтеся нормою статті 4¹ Закону № 2806, оскільки він виданий пізніше, ніж Закон про охорону праці. У такому разі **переоформлювати дозвіл не потрібно**.

Порада. Щоб запобігти можливим непорозумінням, відправте листа до територіального управління Держпраці та повідомте про зміни, що відбулися.

Які дозвільні документи оформити на експлуатацію конвеєра для зернових культур

Які дозвільні документи на експлуатацію транспортера стрічкового пересувного потрібно оформити зернопереробному підприємству?

Стрічкові конвеєри (транспортери) застосовують для переміщення насипних і штучних вантажів у горизонтальному й похилому напрямках, зокрема в зернових сховищах. Конвеєри — складники технологічних ліній із транспортування продукції.

Конвеєри можна віднести до пункту 8 групи Б Переліку машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, затвердженого постановою КМУ від 03.02.2021 № 77.

Отже, конвеєри можна експлуатувати на підставі **декларації** відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань охорони праці.

Чи підлягає службовий автомобіль обов'язковому техконтролю

Компанія має в автопарку легкові автомобілі, які не використовують для перевезення пасажирів і вантажів та які не приносять прибутку від діяльності з перевезення пасажирів. Чи має право патрульна поліція вимагати картку обов'язкового технічного контролю?

Обов'язковому технічному контролю **не підлягають** транспортні засоби:

- легкові автомобілі всіх типів, марок і моделей, окрім таксі та автомобілів, що використовують для перевезення пасажирів або вантажів, щоб отримати прибуток, — незалежно від строку експлуатації;

- легкові автомобілі, що використовують для перевезення пасажирів або вантажів, щоб отримати прибуток, — зі строком експлуатації до двох років.

Підстава — стаття 35 Закону України «Про дорожній рух» від 30.06.1993 № 3353-XII (далі — Закон про дорожній рух).

У 2014 році, після того як Україна підписала угоду про асоціацію з ЄС, наша держава зобов'язалася повернути технічний огляд для всіх власників автомобілів. Реалізувати це зобов'язання держава має не пізніше ніж за п'ять років після набуття чинності угодою, тобто **до вересня 2022 року**. Проект відповідного закону кілька разів відправляли на доопрацювання. Він досі не ухвалений. Тому треба керуватися положеннями чинного Закону про дорожній рух.

Отже, службовий автомобіль **не підлягає обов'язковому технічному контролю**.

На ваші запитання відповідає **Ірина Житкова**, експерт із трудових відносин, Київ

Чи можна продовжити відпустку, під час якої працівник проходив медогляд

Під час щорічної відпустки працівник проходив медичний огляд. Чи можна в такому разі продовжити відпустку?

Законодавство не передбачає можливість перенести чи продовжити щорічну відпустку, під час якої працівник проходив медогляд. Проте підприємство, яке не фінансує із держбюджету, може передбачити таку гарантію в колективному договорі.

Працівник зобов'язаний проходити в установленому законодавством порядку попередні й періодичні медичні огляди та несе безпосередню відповідальність за порушення цих вимог (ч. 1 ст. 14 Закону про охорону праці).

За час проходження медогляду за працівниками зберігають місце роботи/посаду й середній заробіток (ч. 4 ст. 17 Закону про охорону праці).

Законодавство встановлює випадки, коли **щорічну відпустку потрібно перенести або продовжити**, зокрема в разі:

- тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої в установленому порядку;
- виконання працівником державних або громадських обов'язків, якщо згідно із законодавством він підлягає увільненню на цей час від основної роботи зі збереженням зарплати;
- настання строку відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами;

- збігу щорічної відпустки з відпусткою у зв'язку з навчанням.

Підстава — частина друга статті 11 Закону України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР.

Проходження медогляду — це не державні чи громадські обов'язки. Відповідно, працівник не має права продовжити чи перенести дні щорічної відпустки, під час якої проходив періодичний медогляд. Водночас під час щорічної відпустки працівник не виконує своїх обов'язків і не зобов'язаний планувати відпустку так, щоб під час неї мати змогу пройти медогляд.

Утім, роботодавець і працівник мають бути зацікавлені, щоб працівник вчасно пройшов медичний огляд. Тому підприємство, що не фінансується із держбюджету, може передбачити в колективному договорі, як продовжити чи перенести щорічну відпустку, під час якої працівник проходив медогляд, на підставі статті 9¹ Кодексу законів про працю України. ■

Expertus
Охорона праці

Приєднуйтеся до спільноти однодумців у FACEBOOK

**Коментуйте, обговорюйте,
будьте у вирі новин**

ДОВІДНИК СПЕЦІАЛІСТА З ОХОРОНИ ПРАЦІ

№ 08 (147), серпень 2022

Спеціалізований щомісячний журнал
Виходить з квітня 2010 року

0 44 586 56 06
0 800 21 23 12
sop.com.ua

Засновник
ТОВ «Експертус Тек»

Генеральний директор
Артем Тепляков

Директор з продуктового розвитку
Наталія Лисенко

Видавець
Євген Крюков

Шеф-редактор
Валентина Коновалова

**Головний редактор,
відповідальний за випуск**
Сергій Филенко

Провідний редактор
Олеся Куршин

Дизайн та верстка
Юлія Карась, Ігор Пальчевський

Фото на обкладинці
Павла Петрова
facebook.com/petrovpavelp

Редакція не несе відповідальності за зміст
реklamних матеріалів. Позиція редакції
може не збігатися з позицією автора.

Передрук матеріалів журналу «Довідник
спеціаліста з охорони праці», будь-яке їх цитування,
публікація їх анотованих оглядів допускаються
лише з письмового дозволу Видавця

Свідчення про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
серія KB № 14788-3759P від 17.06.2008

Підписано до друку 02.08.2022.
Формат 84 × 108 1/16. Папір офсетний.
Наклад 10 200 прим. Замовлення №

Поштова адреса редакції і видавця
Експертус Тек
вул. Євгена Сверстюка, 11-Б,
а/с 112, Київ, 02002

Надруковано в друкарні
ТОВ «Видавничий Будинок «Аванпост-прим»:
вул. Сурикова, 3, корпус 3, Київ, 03035

Свідчення суб'єкта видавничої справи
ДК № 3843 від 22.07.2010

Журнал розповсюджується
лише за передплатою, яку можна
оформити в редакції, усіх відділеннях
зв'язку та передплатних агенціях
вашого міста.

**Передплатні індекси
у Каталозі видань України**

49573 — щомісячна передплата
49575 — передплата на півріччя або рік

© ТОВ «Експертус Тек», 2022

Expertus
Цифрове видавництво

**ТОВ «ЕКСПЕРТУС ТЕК», 02002, м. Київ, вул. Окіпної Раїси,
буд. № 4/Б**
ЄДРПОУ 44725954, ІПН
Р/р UA323808050000000026000785743 в АТ «Райффайзен Банк»
МФО 380805
Є платником податку на прибуток на загальних підставах

Рахунок № DS 08/22

від «___» _____ 20__ р.

№	Назва	Кількість передплат	Ціна без ПДВ, грн
			6 міс.
1	Expertus Охорона праці (Тариф VIP)*	1	5580,00 4580,00
2	Е-журнал «Довідник спеціаліста з охорони праці»*	1	3180,00 2580,00

* Не є об'єктом оподаткування згідно з ПКУ (розділ V, ст.196, п.196.1, пп. 196.1.6)

При оплаті фізичною особою обов'язково вкажіть номер мобільного телефону в призначенні платежу

Рахунок діє до 31 серпня 2022 року

Всього на суму: _____ грн _____ коп.
Без ПДВ

Головний бухгалтер

Л. Є. Парфелюк

